

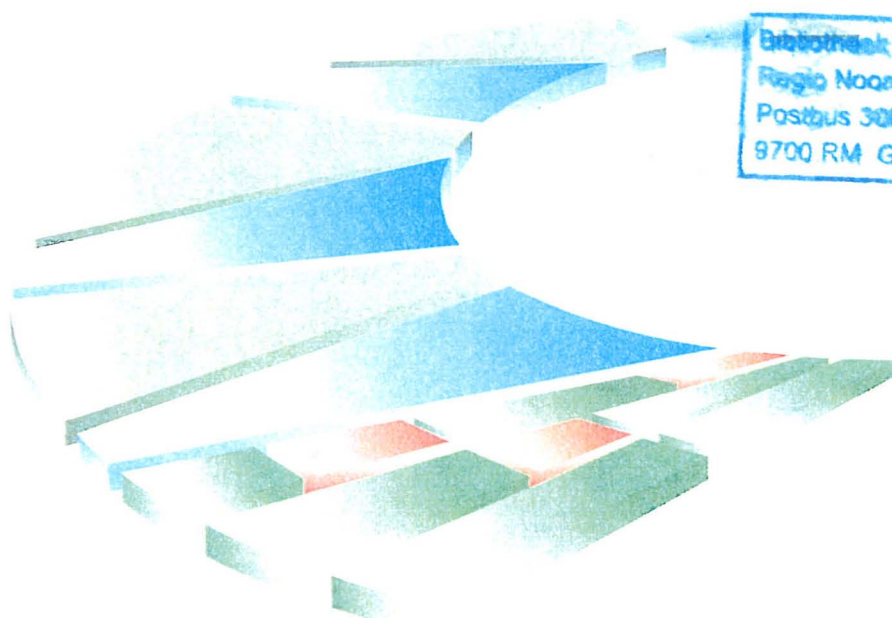
LIR
MGR
23

2142-20

Strategisch groenproject

LSL Groningen
ALC 0 8 E

HERINRICHTING MIDDEN-GRONINGEN

Bibliotheek Dienst Landelijk Gebied
Regio Noord
Postbus 30027
9700 RM GRONINGEN

Voorontwerpplan
Milieueffectrapport

MIDDEN GRONINGEN

Voorontwerpplan-milieueffectrapport

Bibliotheek Dienst Landelijk Gebied
Regio Noord
Postbus 30027
9700 RM GRONINGEN

April 1997

Landinrichtingscommissie Midden Groningen

Samenvatting	Het rapport begint met een samenvatting. Hierin worden de hoofdlijnen van het rapport beknopt weergegeven. Het betreft de doelstellingen, het plan met alternatieven en varianten, de kosten, de grondverwerving en een vergelijking van de alternatieven op basis van de effecten.
Inleiding	In de inleiding worden het doel en de aanleiding van het rapport beschreven. Voorts wordt uw reactie op het plan gevraagd. Hieraan hecht de Landinrichtingscommissie grote waarde. De wens is dan ook dat hiervan veel gebruik wordt gemaakt.
Autonome ontwikkeling	Dit hoofdstuk schetst de ontwikkelingen in het gebied zonder landinrichting.
Doel en mogelijkheden	Aangegeven zijn de knelpunten en de doelstellingen die specifiek op dit gebied zijn gericht. Daarbij is uitgewerkt wat de inrichtingsmogelijkheden en de financiële mogelijkheden zijn. Ook staat erin hoe het plan past in het beleid.
De alternatieven	Hier is de bandbreedte voor het ontwikkelen van alternatieven en varianten vermeld. Tevens is het plan op basis van de randvoorwaarden voor de verschillende functies uitgewerkt. Dit komt neer op een beschrijving van het plan per onderdeel.
Effecten	In dit hoofdstuk worden de effecten van de inrichtingsmaatregelen voor de alternatieven en de varianten beschreven.
Vergelijking alternatieven en varianten	In dit hoofdstuk wordt een afweging gemaakt wat de inrichtingsmogelijkheden kunnen zijn bij het plan en welke varianten mogelijk zijn.
Leemten in kennis	Aangegeven wordt in dit hoofdstuk welke kennis nog ontbreekt en waarvoor nader onderzoek moet worden gedaan.
Uitvoeringsaspecten	In dit hoofdstuk wordt de kostenverdeling en de grondverwerving annex boerderijverplaatsing beschreven, met een aanduiding voor de bestemming van de gronden. Het rapport kent dus een gelaagde opbouw, de maatregelen zijn beschreven in 'De alternatieven', de effecten van de maatregelen onder 'Effecten' en op basis van het combineren van maatregelen en effecten wordt in 'Vergelijking alternatieven en varianten' een keuze voor het samenstellen van de alternatieven gemaakt.
Bijlagen	Bijlage 1: Beschrijving van het gebied Bijlage 2: Doel en procedure van de MER Bijlage 3: Literatuurlijst. (De belangrijkste documenten liggen op diverse plaatsen ter inzage) Bijlage 4: Overzicht van de varianten voor de inrichtingsmaatregelen Bijlage 5: Overzicht projecten (beleidsmatig akkoord, financieel niet gedekt) Bijlage 6: Fosfaatgehalten Bijlage 7: Overzicht randvoorwaarden Bijlage 8: Begrippenlijst Bijlage 9: Samenstelling Landinrichtingscommissie

Samenvatting

1 Doel van dit rapport	7
1.1 Aanleiding	12
1.2 Procedure	12
1.3 Inspraak	15
1.4 Uw reactie	16
2 Autonome ontwikkeling	17
3 Het doel en de mogelijkheden van het plan	19
3.1 Probleemanalyse en doelstelling van landinrichting	19
3.2 Gebiedsgerichte doelstellingen	20
3.3 Inrichtingsmogelijkheden	21
3.4 Financiële mogelijkheden	21
3.5 Het overheidsbeleid	22
3.5.1 Algemeen	22
3.5.2 Provincie	22
3.5.3 Gemeente en waterschap	24
4 De alternatieven	26
4.1 De alternatieven	26
4.2 De inrichtingsmaatregelen per functie	27
4.2.1 Natuur	28
4.2.2 Landbouw	31
4.2.3 Landschap en cultuurhistorie	34
4.2.4 Leefbaarheid en openluchtrecreatie	39
4.2.5 Milieu	41
5 De effecten	42
5.1 Inleiding	42
5.2 Effecten op de natuur	43
5.3 Effecten op de landbouw	52
5.4 Effecten op landschap en cultuurhistorie	53
5.5 Effecten op leefbaarheid en openluchtrecreatie	54
5.6 Effecten op het milieu	56
6 Vergelijking alternatieven / varianten	58
7 Leemten in kennis	64

8	Uitvoeringsaspecten	66
8.1	Kostenverdeling	66
8.2	Verwerving en bestemming van gronden	69
8.3	Boerderijverplaatsing / uitplaatsing	70
8.4	Regelingen	70
Bijlage 1	Gebiedsbeschrijving	72
Bijlage 2	Doel en procedure van de MER	78
Bijlage 3	Literatuurlijst	79
Bijlage 4	Overzicht varianten inrichtingsmaatregelen	80
Bijlage 5	Overzicht projecten beleidsmatig akkoord, financieel niet gedekt	81
Bijlage 6	Fosfaatgehalten	82
Bijlage 7	Overzicht randvoorwaarden	83
Bijlage 8	Begrippenlijst	87
Bijlage 9	Samenstelling Landinrichtingscommissie	89

Het landinrichtingsproject Midden-Groningen is een onderdeel van een Strategisch Groenproject, zoals aangegeven in het Structuurschema Groene Ruimte. In dit Structuurschema zijn de doelstellingen en hoofdlijnen van het ruimtelijk Rijksbeleid voor een aantal functies van het landelijk gebied vastgelegd.

Het hoofddoel van het landinrichtingsplan 'Midden-Groningen' is:

'Het realiseren van een functiewijziging van landbouw naar natuur voor een oppervlakte van 1130 ha, het oplossen van knelpunten tussen landbouw en natuur die daardoor ontstaan, het verbeteren van de inrichtingssituatie voor de blijvende landbouw, het verbeteren van de leefbaarheid en zorgdragen voor een verantwoorde landschappelijke vormgeving van de functieverandering'.

Het project heeft een brede doelstelling gericht op de functies natuur, landbouw en leefbaarheid. Op grond van deze brede doelstelling is door het Provinciaal Bestuur gekozen voor het instrument Herinrichting.

Het landinrichtingsgebied ligt ten noord-oosten van de stad Groningen en omvat een deel van de Woldstreek. Het ligt bijna geheel in de gemeente Slochteren. De oppervlakte is ongeveer 6360 ha. Waterstaatkundig behoort het gebied tot het waterschap Eemsiijlvest. Het gebied bestaat voor ca 84% uit landbouwgrond en voor ca 10% uit bos- en natuurterrein. De rest bestaat uit bebouwing, wegen, waterlopen etc.

Doelstellingen

Naast het provinciale beleid, zijn ook de daarvan afgeleide gebiedsgerichte doelstellingen in de Projectnota vastgelegd. Op grond van deze nota heeft de Landinrichtingscommissie de volgende doelstellingen voor het gebied geformuleerd:

- Aanzienlijke uitbreiding van de natuurwaarden m.n. door het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur. Gedeputeerde Staten hebben inmiddels de begrenzing van het natuurontwikkelingsgebied vastgesteld.
- De ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw moeten versterkt worden. Deze worden beperkt door deels een minder goede verkaveling en het ontbreken van voorzieningen op bedrijfsniveau.
- Het verbeteren van het leefklimaat. Het gaat hierbij om landschappelijke kwaliteiten, om mogelijkheden voor wandelen, fietsen, vissen, paardrijden etc. en de kwaliteit van het milieu en de woon- en werkomgeving.

In een landinrichtingsproject worden maatregelen genomen voor de inrichting van natuurgebieden, verkaveling, ontsluiting, recreatie, waterbeheersing, beplantingen en milieu.

De functies die 'Midden-Groningen' moet vervullen liggen vast in het streekplan. Daarnaast is een vrij gedetailleerde uitwerking gegeven in het gebiedsperspectief en de Projectnota/Startnotitie voor de milieu-effectrapportage. Binnen deze kaders is een aantal randvoorwaarden overeengekomen die de commissie als uitgangspunt voor het plan moet hanteren.

Bij de diverse functies bestaan verschillende mogelijkheden om maatregelen te nemen. Dit biedt ruimte om een aantal varianten uit te werken. De keuze uit de varianten is een belangrijk onderdeel van de inspraak. Op basis van de varianten is de Landinrichtingscommissie tot een *randvoorwaardenalternatief* (RVWA) en een *meest milieuvriendelijk alternatief* (MMA) gekomen. Op onderdelen overlappen deze alternatieven elkaar. De Landinrichtingscommissie legt beide alternatieven aan u voor.

Ook is een beschrijving van de huidige situatie gegeven, inclusief de *autonome ontwikkeling* zonder landinrichting.

Het plan bevat maatregelen die in de alternatieven zijn uitgewerkt. Het gaat hierbij in hoofdzaak om :

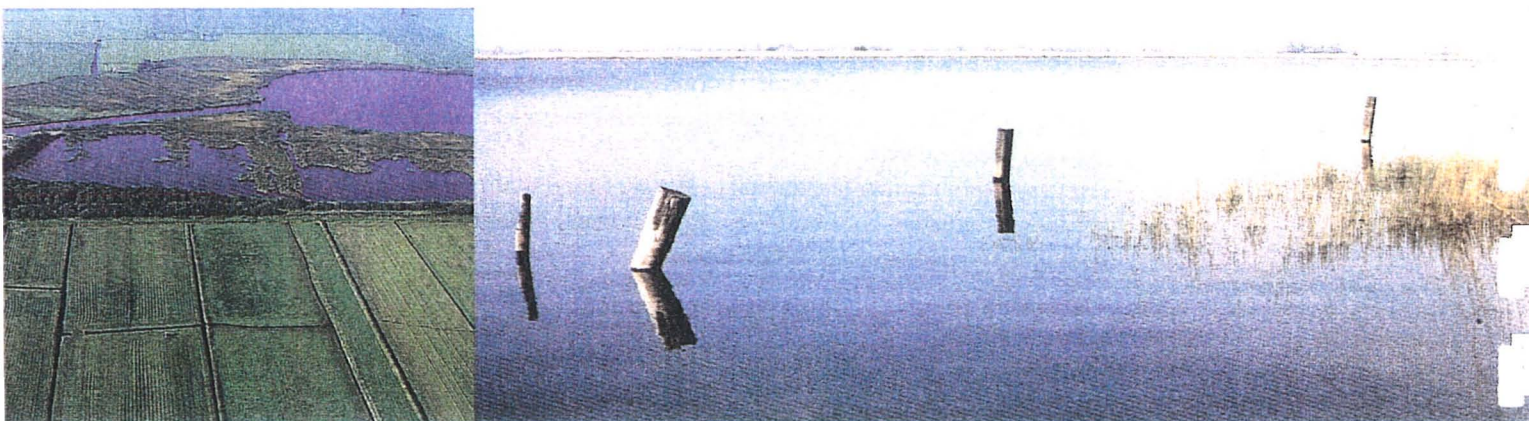
- het aanleggen van 1130 ha natuurgebied en het herinrichten van 580 ha bestaand natuurgebied. Het te ontwikkelen natuurdoeltype is het veenoermoeras;
- het verbeteren van de landbouwkundige situatie;
- het verplaatsen van een aantal landbouwbedrijven;
- het verbeteren van de waterbeheersing voor het landbouw- en natuurgebied;
- het aanleggen van fiets-, wandel-, en ruiterpaden en kanoroutes met bijbehorende voorzieningen;
- het aanbrengen van erfbeplanting, wegbeplanting en het verbreden van wegbermen;
- het ontwikkelen van ecologische verbindingzones.

Veenmoeras

Het veenoermoeras is een begeleid natuurlijk oermoeras. In dergelijke moerassen wordt een ontwikkeling van veengroei of bosgroei plaatselijk onderbroken door op gebiedsniveau de waterstand te reguleren en/of begrazing toe te passen. Waterstand en begrazing zijn de variabelen waarmee invloed kan worden uitgeoefend op de vegetatieontwikkeling. Binnen de grenzen van het veenoermoeras kunnen verschillende ecotopen worden onderscheiden (IWACO/NBLF, 1995):

- open water (zoet, brak);	- nat grasland;
- riet-/ruigtemoeras;	- vochtig tot droog grasland;
- grote zeggenmoeras;	- moerasbos (elzenbroek / wilgenstruweel);
- kwelmoeras hooiland;	- vochtig loofbos

Schildmeer

Het plan stoelt op de uitgangspunten van het huidige streekplan. Maar er spelen enkele nieuwe ontwikkelingen op langere termijn, zoals het convenant tussen de provincies Groningen en Drente en vijftien gemeenten over de ontwikkeling van de regio Assen-Groningen in het jaar 2030.

De Landinrichtingscommissie heeft kennis genomen van andere plannen die in ontwikkeling zijn, maar houdt zich aan de opdracht die Gedeputeerde Staten haar heeft gegeven.

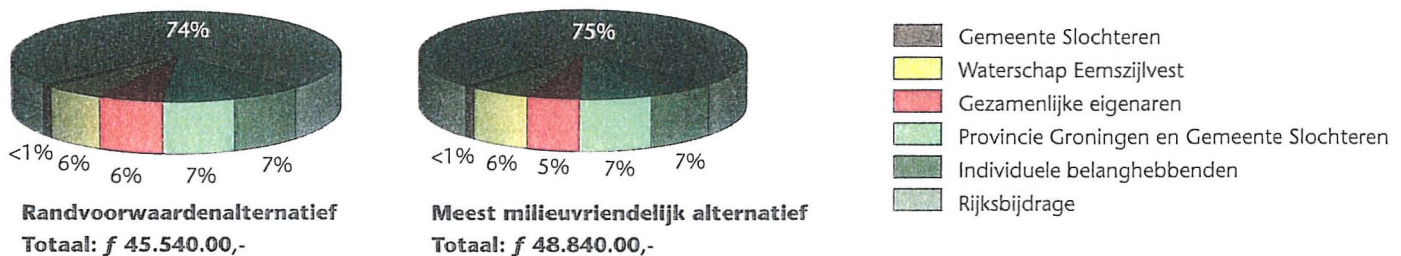
Kosten

De overheid betaalt het grootste deel van de kosten van het plan. Met de betrokken instanties zoals het waterschap, de gemeente Slochteren en het Staatsbosbeheer is overleg geweest. Een definitieve toezegging over hun bijdragen moet nog komen. De bijdragen van deze instanties moeten te zijner tijd contant worden betaald.

Voor rekening van de gezamenlijke eigenaren komen de niet gesubsidieerde kosten van de kavelaanvaardingswerken in de herverkavelingsblokken. Deze kosten worden via herinrichtingsrente betaald. Werken in opdracht van individuele belanghebbenden moeten contant worden betaald. Dit betreft bijdragen in de boerderijverplaatsing en werken op bedrijfsniveau.

Figuur 1 geeft een raming van de totale kosten en een inschatting van de verdeling over de betrokken belanghebbenden.

Overzicht van de kosten in guldens

Grondverwerving

Om de plannen uit te voeren is grond nodig. Als beleidsuitgangspunt is gekozen om vrijwillig de grond te verwerven die nodig is voor het natuurgebied.

In de herverkavelingsblokken zal de grond die nodig is voor andere voorzieningen, zoals verbreding van wegbermen en onderhoudspaden langs waterlopen, worden gekort op de inbreng van de gezamenlijke eigenaren. Dit percentage zal naar verwachting ca. 0.5 zijn. Getracht wordt deze korting door aankoop van grond te compenseren.

In het totaal is zowel voor het *randvoorwaardenalternatief* als voor het *meest milieuvriendelijk alternatief* de grondbehoefte 1400 ha, waarvan 20 ha via de korting en 1380 ha op vrijwillige basis zal worden verworven.

Autonome ontwikkeling

De twee alternatieven worden afgezet tegen de *autonome ontwikkeling* zonder landinrichting. Dit om de betekenis van de beide alternatieven aan te geven ten opzichte van de situatie die ontstaat zonder uitvoering van het landinrichtingsproject. De *autonome ontwikkeling* komt op het volgende neer:

- het natuurgebied zal vele jaren later worden gerealiseerd;
- de landbouwkundige verkaveling zal vrijwel niet verbeteren;
- bepaalde maatregelen om het leefklimaat te verbeteren zullen niet worden genomen m.n. wat betreft de recreatievoorzieningen;

Doelstellingen

Natuur

- Realisering natuurontwikkelingsgebied (Verwerving en eigen waterbeheer);
- Verhouding droog:vochtig:nat = 1:1:1;
- Realisatie natuurdoeltype Veenmoeras;
- Hydrologische buffering binnen natuurontwikkelingsgebied;
- ecologische dooradering van het overige landbouwgebied.

Landbouw

- Een goede inrichtingssituatie voor de landbouw door verbetering van verkaveling, ontsluiting en waterbeheersing.

Landschap en cultuurhistorie

- Contrast versterken tussen openheid van het lage middengebied en de beslotenheid van de dekzandrug;
- Aanbrengen beplantingselementen langs recreatieve verbindingsassen;
- Handhaven openheid natuurontwikkelingsgebied en uitgaan van archeologische waarden.

Recreatie en leefbaarheid

- Recreatief medegebruik natuurontwikkelingsgebied:
 - extensief max. 50%;
 - intensief max. 10-15%;
- Realiseren recreatieve steunpunten;
- Realiseren van recreatieve verbindingsassen tussen woonkernen en natuurontwikkelingsgebied.

Milieu

- Verbeteren van de milieukwaliteit van het landelijk gebied;
- Goede waterkwaliteit voor het natuurgebied en terugdringing van aanvoer gebiedsvreemdwater;
- Terugdringen van verdroging;
- Saneren milieuverontreinigende bronnen.

Toetsingscriteria

- Realiseringstermijn
- Oppervlakteverhouding droog:vochtig:nat
- Doelbereik veenmoeras
- Breedte bufferzone
- Lengte bermen en oevers met natuurvriendelijke inrichting
- % huiskavel, kavelaantal/bedrijf, afstandsverkorting
- Voorzieningen bedrijfsniveau
- Ruimtelijk karakter
- Cultuurhistorie
- Aardkundig gegeven
- Areaal natuurontwikkelingsgebied met recreatieve ontsluiting
- Recreatieve functie (leefbaarheid)
- Toe-/afname vermisting (N + P)
- Toe-/afname verspreiding (overige stoffen)
- Oppervlakte natuurontwikkelingsgebied met peilverhoging

- door de ontwikkelingen in de landbouw zal de landschappelijke kwaliteit van het gebied op zijn best hetzelfde blijven;
- de plannen van het waterschap om de waterbeheersing te verbeteren komen in langzamer tempo tot stand;
- bij de uitvoering in landinrichtingsverband zal meer geld van het Rijk beschikbaar komen dan bij de autonome ontwikkeling.

Vergelijking van de alternatieven en varianten

In deze paragraaf worden de effecten van de twee alternatieven en de *autonome ontwikkeling* met elkaar vergeleken.

De bovenstaande tabel geeft de doelstellingen en toetsingscriteria aan en de volgende tabel geeft per alternatief en per functie de effecten.*

* De doelstellingen en toetsingscriteria zijn ook weergegeven in het hoofdstuk Effecten op bladzijde 42. Het overzicht effecten is de resultante van de vergelijking van alternatieven en staat in hoofdstuk 6 op bladzijde 63.

Aspect	Alternatieven		
	RVWA	MMA	Autonome Ontwikkeling
<i>Natuur</i>			
- doelbereik veenoermoeras	++	+++	+
- doelbereik droog:nat:vochtig = 1:1:1 (%)	++(+)	+++	+
- realiseringstermijn abiotische situatie (jr)	<15	<15	>30
<i>Landbouw</i>			
- basisinrichting	+++	+++	+/-
- baten (gld/ha)	80,= - 120,=	80,= - 120,=	
<i>Landschap en cultuurhistorie</i>			
- ruimtelijk karakter	++	+++	-
- cultuurhistorie	++	+++	-
- aardkundig gegeven	++	+++	+/-
<i>Leefbaarheid en Openlucht recreatie</i>			
- recreatieve ontsluiting			
- in natuurontwikkelingsgebied	++	++	-
- in landbouwgebied	+	+	+/-
<i>Milieu</i>			
- verdroging	++	++	+/-
- vermesting / verspreiding	+	++	+/-
<i>Kosten</i>			
- totale kosten (f* mln.)	45,5	48,8+pm	
<i>Integrale aspecten</i>			
- leefbaarheid (recreatief medegebruik)	++	+	-
- termijn grondverwerving	<15	<15	>30

+++ = zeer goed
 ++ = goed
 + = redelijk
 - = matig
 -- = onvoldoende
 --- = slecht

1 DOEL VAN DIT RAPPORT

Dit rapport is opgesteld door de Landinrichtingscommissie voor de herinrichting 'Midden-Groningen'. Deze commissie is door Gedeputeerde Staten van Groningen ingesteld. Het rapport bevat het plan om een gebied van ca 6360 ha opnieuw in te richten. Dit gebeurt niet overal even intensief. Het gaat om de functies die het streekplan Groningen voor dit gebied aangeeft. De herinrichting Midden- Groningen is in het Structuurschema Groene Ruimte aangegeven als een Strategisch Groenproject. Het gaat hierbij om een belangrijke functieverandering. Dit houdt onder meer in dat er een grootschalig natuurgebied kan worden aangelegd. Daarnaast zullen de kansen voor een duurzame landbouw en voor de leefbaarheid worden benut.

'Het Structuurschema Groene Ruimte is een nota van het Rijk. Hierin wordt aangegeven hoe de gewenste kwaliteit van het landelijk gebied kan worden behouden en verder kan worden ontwikkeld. Het is richtinggevend voor de ruimtelijke uitvoering van het landbouw-, natuur-, landschaps-, bos- en recreatiebeleid.

In het Structuurschema zijn zestien projecten aangewezen als Strategische Groenprojecten. Later zijn hieraan nog twee toegevoegd. Bij deze projecten gaat het om een omvangrijke functieverandering en een ingrijpende wijziging van de ruimtelijke structuur. Het betreft met name een aantal grootschalige natuurontwikkelingsprojecten. Deze projecten zijn van strategisch belang en worden versneld gerealiseerd'.

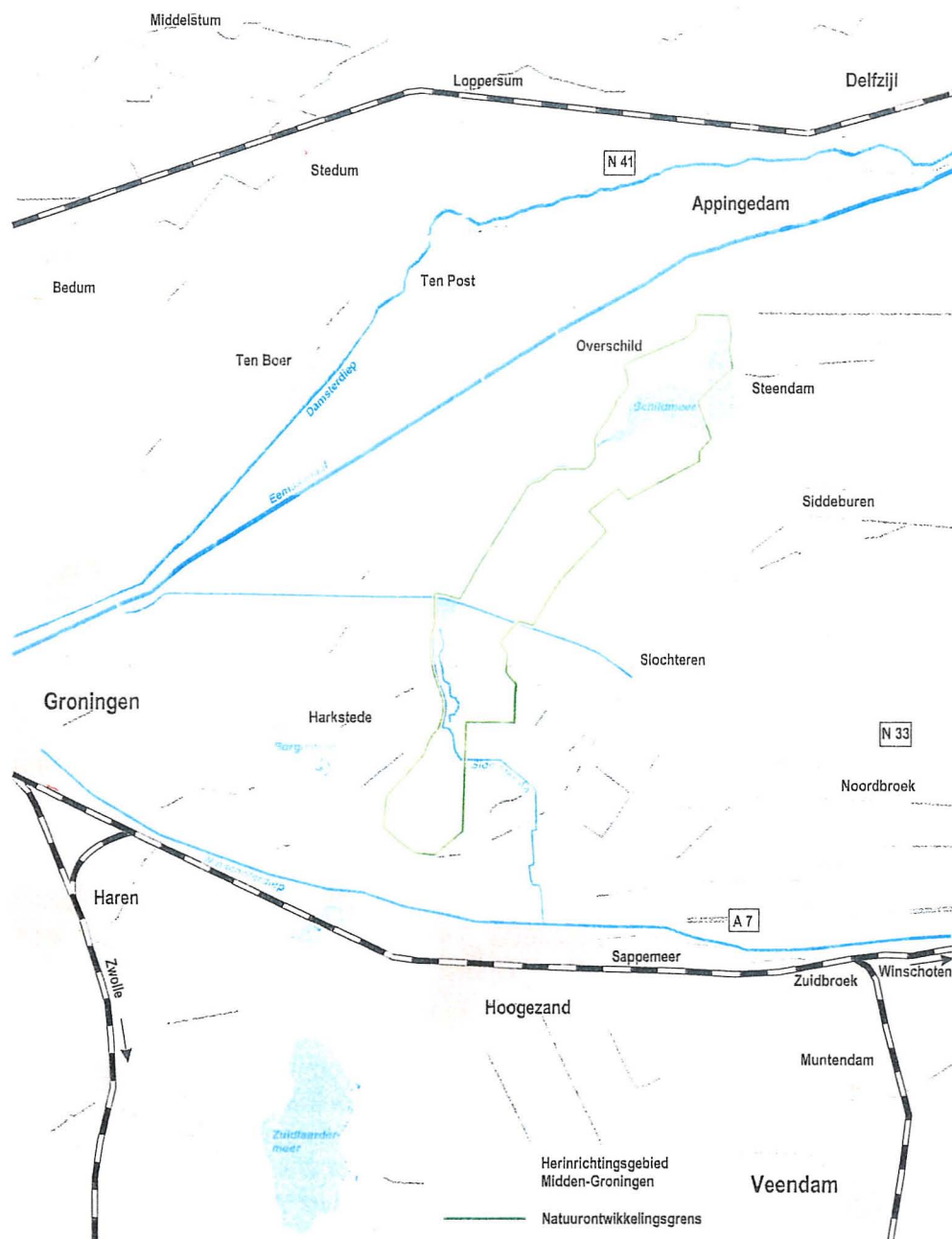
1.1 Aanleiding

Voorgeschiedenis

Provinciale Staten van Groningen hebben een Gebiedsperspectief vastgesteld. Hierin zijn de specifieke doelstellingen voor 'Midden-Groningen' verwoord.

De Staatssecretaris van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft met het Gebiedsperspectief ingestemd.

Wanneer	Wat	Wie
februari 1994	Vaststellen gebiedsperspectief	Provinciale Staten
maart 1994	Startnotitie milieu-effectrapportage	Gedeputeerde Staten
maart 1994	Verzoek om landinrichting	Ged. Staten, Gem. Slochteren, Waterschap Eemssijlvest e.a.
juli 1994	Plaatsing op Voorbereidingsschema	Staatssecretaris L, N en V
februari 1995	Aanvang werkzaamheden	Landinrichtingscommissie
januari / februari 1995	Inspraak en advies op de startnotitie	Belanghebbenden
juli 1995	Richtlijnen voor de milieu-effectrapportage	Gedeputeerde Staten
1995 / 1996	Planvorming en effectenbepaling	Landinrichtingscommissie

Voor 'Midden-Groningen' is begin 1994 door het college van Gedeputeerde Staten samen met de gemeente Slochteren een verzoek om landinrichting ingediend. Dit verzoek is ondersteund door de gewestelijke raad van het Landbouwschap, het Drents-Gronings Landbouwoverleg, het bestuur van de Milieufederatie (mede namens het Staatsbosbeheer) en de geëmitteerden uit het hoofdbestuur van het waterschap Eemzjilvest

Er is voor een landinrichtingsproject gekozen, omdat dit flink kan bijdragen aan het realiseren van de brede doelstellingen van het Strategisch Groenproject. De Landinrichtingscommissie is begin 1995 met haar werkzaamheden begonnen. De commissie maakt een plan aan de hand van de Projectnota. In deze nota zijn door het college van Gedeputeerde Staten de randvoorwaarden en de gebiedsgerichte doelstellingen vastgelegd waaraan het plan moet voldoen. De commissie is dus niet geheel vrij in het maken van een plan. Het plan moet passen in het beleid van de provincie Groningen, waarbij het Streekplan, het Provinciaal Waterhuishoudingsplan en het Provinciaal Milieubeleidsplan de richting aangeven. De raad van de gemeente Slochteren vertaalt het geheel in haar op te stellen bestemmingsplan buitengebied.

Het voorontwerpplan heeft een globaal karakter. De hoofdlijnen staan vast, maar bepaalde onderdelen worden nog uitgewerkt. Het totale proces van voorbereiding, uitvoering en beheer is dynamisch. Afhankelijk van de realisatiekansen kunnen de faseringen elkaar overlappen. Het beheer dient hier steeds op te worden aangepast. Daardoor is de opzet van het plan flexibel, zodat ook tijdens het proces beter op nieuwe ontwikkelingen kan worden ingespeeld.

Landinrichting en milieu-effectrapportage

Voor herinrichting is het verplicht een milieu-effectrapport op te stellen. Milieu-effectrapportage is een hulpmiddel om het milieu volwaardig bij de besluitvorming over het landinrichtingsplan te betrekken.

Samen met de Projectnota is voor de milieu-effectrapportage een Startnotitie opgesteld. Hierin zijn de geplande activiteiten beschreven. Op grond van deze notitie zijn door Gedeputeerde Staten van Groningen 'richtlijnen voor het milieu-effectrapport' opgesteld. Hierbij maakte Gedeputeerde Staten gebruik van de inspraakreacties en van het advies van de 'Commissie voor de milieu-effectrapportage'. Deze richtlijnen zijn gebruikt bij het beschrijven van de effecten als gevolg van de inrichtingsmaatregelen. Het milieu-effectrapport wordt betrokken bij het besluit door Gedeputeerde Staten over het landinrichtingsplan.

Het milieu-effectrapport omvat in hoofdlijnen de hoofdstukken Effecten en Vergelijking Alternatieven / Varianten.

Er is nog niet zoveel ervaring opgedaan met m.e.r. bij landinrichting. De Landinrichtingscommissie heeft geprobeerd om binnen de randvoorwaarden waarmee zij moest werken, een zo goed mogelijke invulling te geven aan de m.e.r., zowel naar vorm als naar inhoud. De commissie heeft geprobeerd een m.e.r. op te stellen die helder en toegankelijk is voor de bevolking in het herinrichtingsgebied, de provincie, de wettelijke adviseurs, de landelijke Commissie voor de m.e.r. en voor haarzelf en haar achterban.

De Landinrichtingscommissie heeft gekozen voor het opstellen van een globaal voorontwerp herinrichtingsplan. Het MER is daarop afgestemd. Het gevolg van deze globale aanpak is dat het plan - en dus ook het MER - niet op alle onderdelen volledig is uitgekristalliseerd. De Landinrichtingscommissie is van mening dat het MER op hoofdlijnen voldoende inzicht geeft voor de besluitvorming, daarbij overwegend dat de functieverdeling in Midden-Groningen vaststaat en niet meer voor discussie vatbaar is.

Voor de onderdelen van het MER waarvan in dit rapport is aangegeven dat in de fase van het ontwerpplan tot een nadere uitwerking zal worden gekomen, zullen daarbij ook zo goed mogelijk de milieu-effecten worden beschreven.

1.2 Procedure

In het voorontwerpplan geeft de Landinrichtingscommissie aan hoe zij de inrichting van het gebied wil aanpakken. Uitgangspunt bij de planvorming zijn de randvoorwaarden die in het voorafgaande besluitvormingsproces zijn vastgelegd. De maatregelen die hieruit voortvloeien zijn zoveel mogelijk op de plankaart aangegeven. Daarnaast heeft de commissie voor diverse onderdelen varianten uitgewerkt en naast elkaar gezet. Deze varianten zijn in de opzet nogal strak belijnd weergegeven. In werkelijkheid kunnen ze deels in elkaar overvloeien en elkaar versterken. Op grond van de randvoorwaarden en de varianten komt de commissie tot een voorstel van alternatieven.

In ieder geval werkt de Landinrichtingscommissie twee alternatieven uit, nl. het *randvoorwaardenalternatief* (RVWA) en het *meest milieuvriendelijk alternatief* (MMA). Het *randvoorwaardenalternatief* is gebaseerd op de randvoorwaarden die de projectnota en het gebieds perspectief aangeven. In het *meest milieuvriendelijk alternatief* komen de milieuaspecten als het meest vriendelijk naar voren. De alternatieven worden afgezet tegen de te verwachten ontwikkeling zonder landinrichting.

De commissie denkt op dit moment, vooral gelet op de financiële haalbaarheid, dat het *randvoorwaardenalternatief* de meeste kans van slagen heeft.

1.3 Inspraak

Iedereen krijgt de gelegenheid zijn mening over het voorontwerpplan en het milieu-effectrapport te geven. U kunt reageren op de specifieke onderdelen waaruit het plan is opgebouwd, of op de samenstelling van het plan in z'n totaliteit: de alternatieven of varianten. Wellicht zijn er zaken waaraan de commissie niet gedacht heeft. Suggesties voor andere bruikbare oplossingen zijn welkom.

Zo kan bv. het *randvoorwaardenalternatief* dat door de commissie op dit moment als uitgangspunt is gekozen n.a.v. de inspraak worden bijgesteld. Dit moet dan wel binnen de vastgestelde randvoorwaarden. Verder kunt u reageren op de beschrijving van de effecten. Deze staan beschreven in hoofdstuk 5. De inspraak is tevens de officiële hoorzitting voor de milieu-effectrapportage.

Bij uw reactie moet u er rekening mee houden dat de Landinrichtingscommissie niet overal invloed op heeft. Het heeft dus geen zin om te reageren op b.v. de begrenzing van het aan te leggen natuurontwikkelingsgebied (die al door Gedeputeerde Staten is vastgesteld), of op zaken die al in de Projectnota of het Gebiedsperspectief zijn vastgelegd. De Landinrichtingscommissie heeft daar geen zeggenschap over en kan niets met uw reactie doen.

Bij de inspraak wil de commissie met de streek en de bestuurders van gedachten wisselen. Gedacht wordt aan grotere voorlichtingsavonden, bijeenkomsten met kleinere groepen en werkoverleg met de instanties, zoals de gemeente, het waterschap en het Staatsbosbeheer. Ook kunnen er op aanvraag individuele afspraken worden gemaakt en worden er bijvoorbeeld zittingen gehouden waar informatie kan worden verkregen, eventueel met wisselende bezoekadressen.

De commissie hoopt dat veel mensen de inspraakmogelijkheden gebruiken.

Na afloop wordt een inspraakrapport gemaakt, waaruit beargumenteerd blijkt wat de Landinrichtingscommissie met de reacties heeft gedaan.

Dit rapport zal aan elke deelnemer worden toegezonden.

Overzicht voorlichtings-en inspraakbijeenkomsten:

Dinsdag 22 april 1997 in de 'Edsersheerd', Stichtinglaan 2, Slochteren
Woensdag 23 april 1997 in dorpshuis 'de Pompel', Meerweg 16, Overschild
Dinsdag 29 april 1997 in dorpshuis 'Tonegido', Hoofdweg 52/a, Hellum
Alle data aanvang 19.30 uur.

Gebruikmakend van de inspraakreacties zal de commissie een ontwerpplan opstellen.

Hierbij wordt één alternatief uitgewerkt tot ontwerpplan. Dit ontwerpplan zal concreter zijn.

Vervolgens wordt het ontwerpplan beoordeeld door Gedeputeerde Staten. Die leggen het plan ter inzage en dan is er gelegenheid tot het maken van bezwaar. Na behandeling van de bezwaren stellen Gedeputeerde Staten het plan vast waarbij ook het milieu-effectrapport bij de besluitvorming wordt betrokken. Daarna kan de uitvoering beginnen.

Tijdens de uitvoering wordt het plan steeds verder uitgewerkt. Dit gebeurt in nauw overleg met de direct betrokkenen. In de Landinrichtingswet staan hiervoor de nodige procedures.

Maar ook nu al kunnen maatregelen uitgevoerd worden. Dit kunnen alleen maatregelen zijn die binnen het planconcept passen, planologisch geen probleem geven en waarover overeenstemming bestaat.

Wanneer	Wat	Wie
april/juni 1997	Inspraak	Belanghebbenden
1997	Inspraak rapport	Landinrichtingscommissie
1997 / 1998	Opstellen ontwerpplan	Landinrichtingscommissie
1998	Ter visie leggen ontwerpplan	Gedeputeerde Staten
1998	Indienen bezwaren	Belanghebbenden
1998/1999	Bezwarenbehandeling	Gedeputeerde Staten
1999	Besluit over plan en uitvoering	Gedeputeerde Staten
2000 / 2010	Uitvoering plan	Landinrichtingscommissie

1.4 Uw reactie

De inspraakperiode start 1 april 1997 en loopt tot en met 30 juni 1997 en uw schriftelijke reactie moet vóór 1 juli 1997 bij het secretariaat binnen zijn.

U kunt schriftelijk uw reacties over het plan en de effectbeschrijving sturen naar:

**Secretariaat Landinrichtingscommissie Midden Groningen,
p/a Dienst Landelijk Gebied
Postbus 30027
9700 RM Groningen.**

Van alle schriftelijke reacties wordt een afschrift aan Gedeputeerde Staten en de Commissie voor de milieu-effectrapportage gestuurd.

Een aantal onderwerpen wordt in het rapport slechts kort beschreven. Uitgebreidere informatie is te vinden in de rapporten genoemd in de literatuurlijst en enkele achtergronddocumenten.

Deze documentatie ligt ter inzage bij:

De Dienst Landelijk Gebied in Groningen.
Engelse kamp 6, Groningen
De provincie Groningen, Dienst Ruimte en Milieu kamer E 225
St. Jansstraat 4, Groningen
Het gemeentehuis van Slochteren
Hoofdweg 10/a, Slochteren
De bibliotheek van Slochteren
Hoofdweg 10/a, Slochteren
Het waterschap Eemsholvest
Westersingel 66, Appingedam

De autonome ontwikkeling is de situatie die de ontwikkelingen in het gebied schetst zonder Herinrichting. Dit hoofdstuk schetst de hoofdlijnen van de autonome ontwikkeling.

Natuur

Het natuurontwikkelingsgebied is alleen te verwerven door gerichte aankoop. Op grond van de trend in de grondmobiliteit zal in de beschouwde periode ongeveer de helft van het natuurontwikkelingsgebied kunnen worden aangekocht. Het realiseren van aaneengesloten delen zal langzaam gaan, in de *autonome ontwikkeling* is de stimulans van diverse ondersteunende subsidies en toelagen niet aanwezig en ook toepassing van het ruilmecanisme op grote schaal is niet mogelijk. Incidenteel kan door kavelruil concentratie plaatsvinden. De abiotische randvoorwaarden zullen naar verwachting na 30 jaar kunnen worden gerealiseerd.

Grootschalige inrichtingsmaatregelen als vergraving en wateraanvoer van elders zullen beperkt worden toegepast. Wegen in het gebied zullen worden gehandhaafd.

Duurswold, agrarisch gebied

Landbouw

Het is niet te verwachten dat in de landbouw ingrijpende maatregelen zullen worden genomen om de verkaveling te verbeteren. Door verkoop en aankoop van gronden door de gebruikelijke grondmobiliteit zal de verkaveling licht achteruitgaan in het landbouwgebied. In het gebied tussen het Afwateringskanaal Duurswold en Schildwolde zal de verkaveling verslechteren door gerichte aankoop van het natuurontwikkelingsgebied. Omvangrijke ingrepen of maatregelen op het gebied van de waterhuishouding zijn niet te verwachten.

Landschap en cultuurhistorie

Het contrast tussen het natuurontwikkelingsgebied, de natuuras, en het bewoningslint, de cultuuras, zal in de *Autonome Ontwikkeling* naar verwachting niet afwijken van de huidige situatie. Accenten op het gebied van aardkunde en cultuurhistorie zullen niet worden gelegd. De sterk in tijd en ruimte gespreide realisering van het natuurontwikkelingsgebied zal versnipperend werken en visueel-ruimtelijk een negatieve invloed hebben.

Leefbaarheid en openluchtrecreatie

De leefbaarheid van het gebied zal op de lange termijn, na realisering en inrichting van het gebied in geringe mate toenemen.

Recreatief medegebruik in het landbouwgebied zal beperkt zijn, naar schatting zal 4 km recreatiedpad worden aangelegd. In het natuurontwikkelingsgebied zal zeer terughoudend met recreatief medegebruik worden omgegaan, hoofdzakelijk geconcentreerd op de randen van het gebied. Er zal in wat ruimere mate dan in de huidige situatie aan de groeiende recreatiebehoefte vanuit de stad Groningen kunnen worden beantwoord.

Milieu

Het is niet te verwachten dat de niet-gerioleerde percelen gesaneerd zullen worden.

In het natuurontwikkelingsgebied zal nauwelijks sprake zijn van het plaatselijk afgraven van (hogere) gronden om de uitgangssituaties te maken voor ontwikkeling van vegetaties die aan schrale omstandigheden zijn gebonden.

Het belangrijkste uitgangspunt is de realisering van de Ecologische Hoofdstructuur. Dit heeft ingrijpende gevolgen voor de natuur, het milieu, de landbouw, de recreatie, het landschap en de cultuurhistorie. Daarbij moet 'Midden-Groningen' een gebied blijven met een prettig leefklimaat. De probleemstelling is dan ook dat 'Midden-Groningen' niet is toegesneden op de huidige en toekomstig gewenste functies.

3.1 Probleemanalyse en doelstelling van landinrichting

In de Projectnota zijn de knelpunten per functie aangegeven.

- **Natuur:** Het belangrijkste van de grootschalige natuurontwikkeling is de functiewijziging van 1710 ha en het realiseren van de abiotische situatie voor het natuurontwikkelingsgebied, nl. het gewenste waterpeil en de gewenste water- en bodemkwaliteit. Daarnaast moet er, hoewel geen knelpunt, grond worden verworven.
- **Landbouw:** Plaatselijk zijn er knelpunten ten aanzien van de ontwatering en de conservering van water. De verkaveling en de afstand tot de percelen is niet overal optimaal. Voor de realisering van de Ecologische Hoofdstructuur moet een groot deel van het agrarische gebied ingericht worden voor de natuur. Wildschade en onkruid op landbouwgrond zijn een knelpunt.
- **Landschap en cultuurhistorie:** Natuurontwikkeling en kavelinrichtingswerken hebben gevolgen voor het landschap. Bij de landschappelijke inpassing moet rekening worden gehouden met de cultuurhistorische waarden.
- **Leefbaarheid en openluchtrecreatie:** Het aanbod in het gebied is te eenzijdig en er is een tekort aan dag- en verblijfsrecreatieplaatsen. Overigens is de recreatieve druk op met name de zuidoost zijde van het Schildmeer relatief groot.
- **Milieu:** Door verspreiding van rioolwater en inlaat van gebiedsvreemd water en (in mindere mate) de uitspoeling van meststoffen, bevat het oppervlaktewater en plaatselijk het grondwater te veel fosfaten en nitraten. Ook de verdroging van natuurgebieden vormt een knelpunt.

Hellum

3.2 Gebiedsgerichte doelstellingen

Op grond van het voorgaande zijn voor 'Midden-Groningen' in de Projectnota doelstellingen voor het gebied geformuleerd om knelpunten op te lossen en nieuwe wensen te realiseren.

Het hoofddoel van het landinrichtingsplan 'Midden-Groningen' is:

'Het realiseren van een functiewijziging van landbouw naar natuur voor een oppervlakte van 1130 ha, het oplossen van knelpunten tussen landbouw en natuur die daardoor ontstaan, het verbeteren van de inrichtingssituatie voor de blijvende landbouw, het verbeteren van de leefbaarheid en zorgdragen voor een verantwoorde landschappelijke vormgeving van de functieverandering'.

Nadere informatie is te vinden in de achtergronddocumenten. Hierin zijn de doelstellingen per deelgebied uitgewerkt (Projectnota)

De randvoorwaarden die de bandbreedte voor het plan vormen zijn opgenomen in de Projectnota en het Gebiedsperspectief. Ze vormen een achtergronddocument (zie literatuurlijst).

Het gaat om de volgende doelstellingen:

- Realisering van 1130 ha natuurontwikkelingsgebied met een afwisseling van natte, vochtige en droge natuur en omvorming /inpassing van 580 ha daarbinnen gelegen bestaand natuurgebied.
- Recreatieve zonering binnen het natuurgebied en in het Schildmeergebied (water en oevers)
- Waterhuishoudkundige scheiding van de functies natuur en landbouw
- Gefaseerde inrichting van het natuurontwikkelingsgebied in beheerbare eenheden.
- Aanleg van een strook natuurontwikkeling (min. 50 m) in aansluiting op de noordwestoever van het Schildmeer
- Verbetering van de kwaliteit van bodem en water in het natuurgebied
- Natuurvriendelijke inrichting van oevers en bermen.
- Realisering van ecologische verbindingsschermen
- Zorgdragen voor wildopvang binnen het natuurontwikkelingsgebied
- Optimale inrichting van het landbouwgebied voor duurzaam gebruik door akkerbouw, veehouderij en intensieve teelten
- Door herverkaveling realiseren van : kavelconcentratie, afstandsverkorting, verbetering van de ontsluiting.
- Verbetering van de waterhuishouding
- Bij de inrichting van het natuurontwikkelingsgebied mede op basis van de Landschapsvisie
 - de openheid zoveel mogelijk handhaven,
 - uitgaan van archeologische waarden en indien nodig, mogelijkheden voor archeologisch onderzoek bieden
- Contrast tussen de openheid van het lage middengebied en de beslotenheid van de dekzandrug behouden of versterken.
- Aanbrengen van beplantingselementen met een recreatieve functie tussen het natuurontwikkelingsgebied en het bebouwingslint
- Creëren van goede woon- en werkomstandigheden voor de inwoners van het gebied.
- Het aanleggen/uitbouwen van steunpunten voor recreatief (mede)gebruik van een deel van de natuurgebieden.
- Uitbreiding van de land- en waterinfrastructuur voor recreatief medegebruik van het natuurgebied (max. 10-15%)
- Extensieve recreatieve ontsluiting via bestaande infrastructuur (toegankelijkheid max. 50%)
- Het aanleggen van (recreatieve) verbindingssassen tussen het natuurontwikkelingsgebied en de woonkernen.

In hoofdlijnen richt 'Midden-Groningen' zich op de volgende punten:

- Het beleid is gericht op het tot (verdere) ontwikkeling brengen van de natuurwaarden door het realiseren van het begrensde natuurontwikkelingsgebied. Bestaande natuurwaarden in het landbouwgebied worden gehandhaafd voorzover de landbouw hierdoor niet wordt belemmerd. Bij de planuitwerking zullen de ecologische verbindingzones worden uitgewerkt.
- De ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw moeten versterkt worden. Deze worden in het gebied Luddeweer-Overschild beperkt door een minder goede verkaveling; in het overige gebied is de verkaveling specifiek toegesneden op akkerbouw en geeft slechts beperkte mogelijkheden voor andere vormen van grondgebruik. Dit komt mede door het ontbreken van voorzieningen op bedrijfsniveau.
- Verbeteren van het leefklimaat, zoals woon- en werkklimaat. Het gaat hierbij om landschappelijke kwaliteiten, om mogelijkheden voor wandelen, fietsen, vissen, varen, paardrijden etc. en de kwaliteit van het milieu.

3.3 Inrichtingsmogelijkheden

Landinrichting biedt goede mogelijkheden om grond te ruilen. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de procedure ervan. Verplaatsing van bedrijven op vrijwillige basis kan hiervan deel uitmaken. Er zijn zorgvuldige juridische procedures die ervoor zorgen dat eigenaren / gebruikers van gronden rechtszekerheid wordt geboden. Als het plan van toedeling opgesteld wordt, waarin staat wie welke grond krijgt toegedeeld, spelen de wensen en rechten van de eigenaren / gebruikers een zeer belangrijke rol.

Het waterhuishoudingssysteem kan met landinrichting aangepast worden aan de functies die een gebied moet vervullen. Of een gebied de functie natuur of landbouw heeft, ligt vast in het provinciaal beleid. Voor beide functies is hier scheiding het uitgangspunt. Maatregelen in de waterhuishouding mogen geen verslechtering zijn voor de landbouw, maar ook niet voor de natuur. Het waterbeheersingsplan is afgestemd op scheiding van deze functies.

De Landinrichtingscommissie heeft de mogelijkheid de ontsluiting aan te passen, door bijvoorbeeld wegen aan te leggen of te verbeteren en fietspaden aan te leggen. Dit kan alleen als dit noodzakelijk is voor de verkeersveiligheid, of als een weg door het plan van functie verandert, of om een goede verkaveling mogelijk te maken. Maar bijvoorbeeld achterstallig onderhoud van wegen wordt niet aangepakt. Via landinrichting kunnen ook beplantingen worden aangelegd. De mogelijkheden hiervoor worden sterk bepaald door de toekomstige eigenaren / beheerders.

Voorzover binnen het beleid mogelijk zullen milieumaatregelen in het plan worden meegenomen.

3.4 Financiële mogelijkheden

Voor de uitvoering van de plannen is geld beschikbaar, maar niet onbeperkt. In de paragraaf kostenverdeling (8.1) wordt aangegeven welke bijdrage van het Rijk wordt verwacht en welke bijdragen van andere partijen, zoals provincie, gemeente, waterschap, maar ook gezamenlijke en particuliere belanghebbenden. De Landinrichtingscommissie houdt bij de uitwerking van het plan zoveel mogelijk rekening met deze medefinanciers.

De Landinrichtingscommissie wil met het presenteren van het voorontwerpplan inclusief de alternatieven en varianten het oordeel van de streek vragen.

In een Landinrichtingsproject worden maatregelen genomen voor de verkaveling en

inrichting van gronden, de ontsluiting, de waterbeheersing, de beplantingen en het milieu.

De doelstelling van landinrichting is om gezien de knelpunten en het gewenste beleid de beste combinatie van inrichtingsmaatregelen te kiezen en het gebied vervolgens in te richten.

Om een keuze te kunnen maken worden de verschillende inrichtingsmogelijkheden getoetst aan voor het gebied relevante criteria. Het gaat om factoren als economie, milieu, natuur, landschap, leefbaarheid en uiteraard ook om bestuurlijke en financiële factoren.

3.5 Het overheidsbeleid

3.5.1 Algemeen

Bij het opstellen van het landinrichtingsplan moet de Landinrichtingscommissie rekening houden met het beleid van de overheid voor de ruimtelijke ordening, water en milieu.

'Midden-Groningen' zal te maken krijgen met de herijking van het Landinrichtingsinstrumentarium. Want naar aanleiding van de nota Dynamiek en Vernieuwing van de minister van Landbouw Natuurbeheer en Visserij wordt het Landinrichtingsinstrumentarium herzien. De bedoeling hiervan is de mogelijkheden te verbreden en sneller, flexibeler en vooral eenvoudiger te werken. Experimenten horen daarin thuis. In Midden-Groningen wordt dan ook ingespeeld op een bredere en flexibeler toepassing van landinrichting.

Belangrijk is ook de decentralisatie-impuls, waarbij bevoegdheden van het Rijk overgaan naar het Provinciaal Bestuur. Procedure-advisering en besluitvorming over de uitvoering vinden nu meer in de regio plaats. Hierbij is de advisering door het provinciaal Platform Landelijk Gebied van belang.

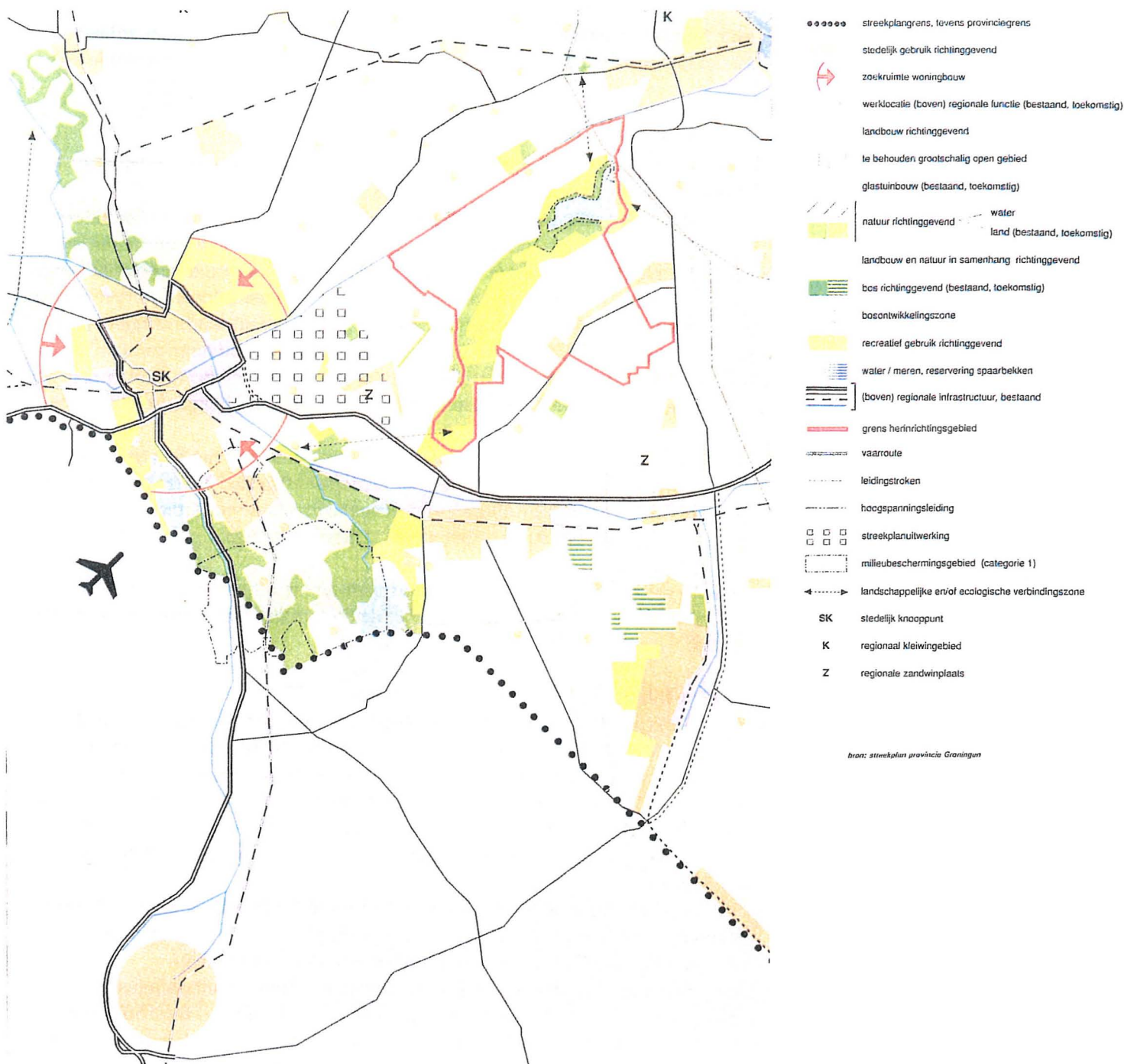
3.5.2 Provincie

Voor de planvorming tellen verder de strategische plannen van het provinciaal bestuur. In deze plannen is het rijksbeleid vertaald naar het provinciaal niveau. Dit betreft het Streekplan, het Provinciaal Waterhuishoudingsplan en het Provinciaal Milieubeleidsplan. Het provinciaal beleid is een meer regionale gebiedsgerichte vertaling van het landelijk beleid en gericht op de uitvoering. Gedeputeerde Staten stellen het landinrichtingsplan, waarin het milieu-effectrapport is verwerkt, uiteindelijk vast. Zij toetsen daartoe het landinrichtingsplan aan bovengenoemde plannen. In de provinciale 'Nota Uitwerking Ecologische Hoofdstructuur' van mei 1993 is Midden-Groningen als onderdeel van de EHS opgenomen. Verder is het provinciale beleid voor Midden-Groningen nader uitgewerkt in het Gebiedsperspectief dat in 1994 door Provinciale Staten is vastgesteld.

Inmiddels is 1710 ha natuurontwikkeling definitief begrensd. Omdat het streven is dat dit gebied de functie natuur krijgt, zal de landbouwproductiefunctie hier uiteindelijk beëindigd worden. In de rest van het gebied staat de landbouw voorop en kunnen de productieomstandigheden voor de landbouw (verder) verbeterd worden, kunnen bestaande agrarische activiteiten uitbreiden en is ook nieuwvestiging mogelijk.

De randvoorwaarden en de uitgangspunten aan de hand waarvan de Landinrichtingscommissie het plan moet samenstellen zijn vastgelegd in de Projectnota, die in maart 1994 door Gedeputeerde Staten is vastgesteld. De milieu-effectrapportage moet voldoen aan de richtlijnen die door Gedeputeerde Staten in juli 1995 zijn vastgesteld.

Voor landinrichting maakt het Provinciaal Bestuur jaarlijks een Provinciaal Meerjaren Programma (PMP) waarin de programmering wordt vastgelegd en nieuwe inzichten en ontwikkelingen worden aangegeven. Ook het provinciale beleid voor plattelandsonwikkeling is hierbij van belang. Met haar plattelandsbeleid sluit de provincie aan op het

Strategisch Groenproject en tracht zij de mogelijkheden voor het gebied te verbreden. In het Streekplan is aangegeven waar de functies natuur en landbouw zijn gedacht. In het provinciaal waterhuishoudingsplan zijn de functietoekenningen voor water hieraan gekoppeld.

Het provinciaal beleid geeft voor 'Midden-Groningen' duidelijk aan waar het natuurgebied moet komen, waar de landbouw zich kan ontwikkelen en stelt normen voor de buffering tussen natuur en landbouw. De buffering gebeurt binnen het natuurontwikkelingsgebied. Ook voor de waterhuishouding is het provinciaal beleid voor 'Midden-Groningen' duidelijk.

De grens van het EHS-gebied binnen de herinrichting valt samen met de grens van het natuurontwikkelingsgebied.

De Ecologische Hoofdstructuur in Midden Groningen is binnen het Milieubeleidsplan een milieubeschermingsgebied. Dit betreft het gebied waar natuurontwikkeling is

gepland. Binnen dit gebied wordt volgens het Provinciaal Milieubeleidsplan milieuvriendelijke landbouw- met name in de overgangssituatie- op vrijwillige basis gestimuleerd.

3.5.3 Gemeente en Waterschap

Behalve het rijksbeleid en provinciaal beleid is beleid op regionaal en lokaal niveau belangrijk. Allereerst het beleid van de gemeente Slochteren.

Voor het plangebied geldt deels een uitbreidingsplan in hoofdzaak en deels het bestemmingsplan buitengebied. De inrichting en het gebruik van de gronden moeten in overeenstemming zijn met deze plannen. Een herziening van het bestemmingsplan buitengebied en een structuurschets zijn in voorbereiding. Formeel moet het plan worden vertaald in het bestemmingsplan buitengebied, dat door de gemeenteraad wordt vastgesteld. Het bestuur van de gemeente Slochteren heeft verklaard om na instemming van plan te zijn om tijdens de vaststelling van het herinrichtingsplan door Gedeputeerde Staten mee te werken aan een tijdige onderlinge afstemming van hun bestemmingsplannen buitengebied.

Het referentiekader voor deze instemming zal zijn gebaseerd op de randvoorwaarden zoals ze in het gebiedsperspectief zijn verwoord en op de afspraken tussen het gemeentebestuur van Slochteren en het College van Gedeputeerde Staten van Groningen gemaakt tijdens het voortraject, en het raadsbesluit van 20 december 1993.

Ten tweede speelt het waterkwantiteitsbeheersplan van het waterschap Eemsholvest. Dit plan betreft de periode 1995 - 1998, en is door het hoofdalgemeen bestuur in maart 1996 vastgesteld.

Het landinrichtingsplan moet het beleid uitvoeren.

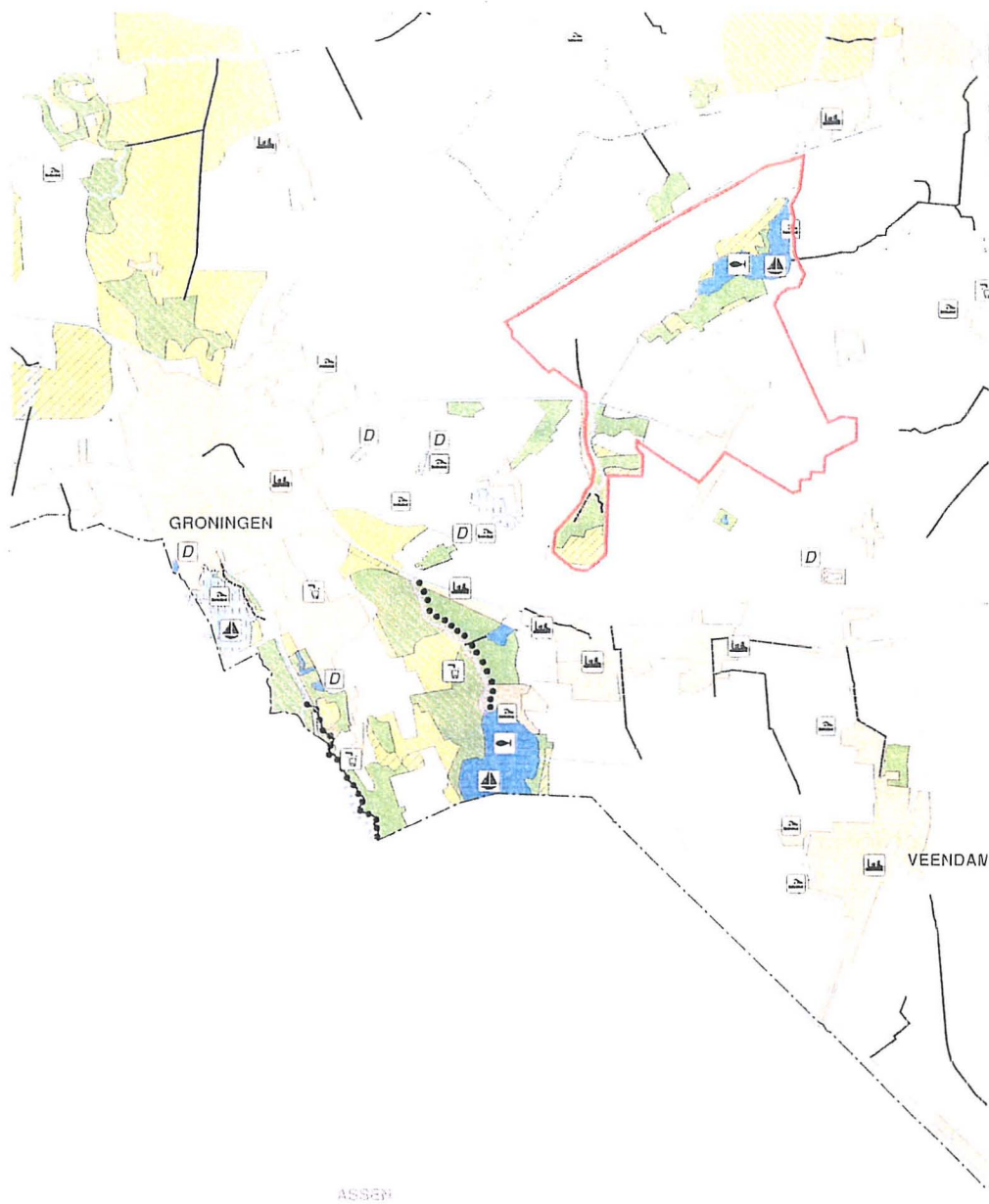
Op zich is het voor de Landinrichtingscommissie niet gewenst om buiten de kaders van het huidige beleid plannen te maken. Maar de Landinrichtingscommissie vindt dat, gezien de komende wijzigingen in het landinrichtingsinstrumentarium, elk moment moet worden aangegrepen om op de nieuwe mogelijkheden in de procedure in te spelen. Dit uiteraard binnen de dan geldende beleidskaders. Er zal dus flexibel met het instrument worden omgegaan. Vooral als het gaat om verbreding en vereenvoudiging van de mogelijkheden.

Inspelen op de nieuwe trend binnen landinrichting leidt tot flexibel omgaan met inrichtingswensen en het budget. Het leidt ook tot koppeling aan andere instrumenten of beleid, bijvoorbeeld plattelandsbeleid en milieubeschermingsgebieden.

Bij het opstellen van het plan is al een voorschot op de nieuwe trend genomen.

Zo kunnen er nu al boerderijen worden verplaatst, en noordelijk van het Schildmeer is een kavelruil in een vergevorderd stadium van voorbereiding. Daarna kunnen de werken vervroegd in het kader van 'Midden-Groningen' worden uitgevoerd.

Wel zullen nieuwe mogelijkheden steeds worden getoetst aan de beleidskaders die de commissie zelf heeft aanvaard. Hieronder vallen ook de vastgestelde randvoorwaarden.

Grond- en oppervlaktewater

gebieden	meren e.d.	waterlopen
		Specifiek ecologische functie
		Voorlopige specifiek ecologische functie
		Specifiek ecologische functie als secundaire functie
		Specifiek ecologische functie en agrarische functie, beide als hoofdfunctie
		Agrarische functie
Oppervlaktewater		
		Functie oppervlaktewater voor aanvoer, afvoer en berging
		Functie oppervlaktewater als grondstof voor drinkwaterbereiding
		Functie zwembad
		Functie water geschikt voor karperrichtingen
		Functie vaarwater
		Esthetische functie

Grondwater

- Functie grondwater als grondstof voor drinkwaterbereiding
- Functie grondwater als grondstof voor industriewater

Overige aanduidingen

	Natte verbingszone
	Gebied met geen andere functie dan de algemeen ecologische functies
	Water
	Diepe plas
	Stedelijk en/of industriegebied
	Grondwateronttrekking door industrie > 100.000 m3 per jaar
	Provinciegrens
	Rijksgrens
	Grens herinrichtingsgebied

bron: Waterhuishoudingsplan provincie Groningen

Er zijn alternatieven ontwikkeld om inzicht te krijgen in de mogelijkheden die landinrichting heeft om de knelpunten in 'Midden Groningen' op te lossen en om inzicht te krijgen in de daarbij behorende effecten. De alternatieven verschillen niet zo heel veel van elkaar, omdat het beleid al duidelijk uitgewerkt is: de functies van het gebied zijn vastgelegd.

Wel kan gevarieerd worden met een aantal maatregelen die genomen worden om knelpunten op te lossen en met de kosten die deze maatregelen met zich mee brengen.

Dit hoofdstuk geeft eerst een kort overzicht van de alternatieven. Daarna wordt per functie aangegeven welke maatregelen worden voorgesteld in beide alternatieven.

4.1 De alternatieven

De Landinrichtingscommissie heeft twee alternatieven ontworpen, die via verschillende maatregelen zo goed mogelijk de doelstellingen uit hoofdstuk 3 proberen te realiseren. De alternatieven zijn:

- Het *Randvoorwaardenalternatief* (RVWA). De Landinrichtingscommissie vindt dat dit alternatief op dit moment de meeste slagingskans heeft.
- Het *Meest milieuvriendelijk alternatief* (MMA). De maatregelen in dit alternatief zijn wat ingrijpender dan in het Randvoorwaardenalternatief en bieden daardoor meer mogelijkheden voor natuurontwikkeling, landschap en cultuurhistorie en het milieu.

Verskil tussen de alternatieven zit vooral in inrichtingsmaatregelen voor het natuurontwikkelingsgebied, zoals:

- het al of niet aanvoeren van water;
- het al of niet ontgraven van gronden en de omvang ervan voor de oppervlakte open water en de diepte ervan;
- de manier van hydrologische buffering;
- het al of niet verwijderen van enkele wegen.

Daarnaast zijn er nog wat kleinere verschillen tussen de alternatieven op het gebied van landschap en cultuurhistorie.

Dat nu een voorkeur is uitgesproken betekent niet dat de keuzes daarmee vastliggen. Bij het opstellen van het ontwerpplan wordt gebruik gemaakt van de inspraakgegevens.

Het volgende overzicht geeft een beeld van de alternatieven zoals die zijn samengesteld. Uitgangspunt bij het opstellen van de maatregelen is geweest, dat ze technisch uitvoerbaar moeten zijn en financieel haalbaar. Afwegingen zijn steeds gemaakt op basis van de effecten, het doelbereik en de kosten van de maatregelen (hoofdstuk 5 en 8).

Bijlage 1 geeft een beeld van de huidige situatie en hoofdstuk 2 van de *Autonome ontwikke-*

Tabel 4.1.1 Overzicht belangrijkste maatregelen per alternatief

Aspect	Alternatieven					
	RVWA			MMA		Autonome Ontwikkeling
Natuur						
– realiseren abiotische situatie						
– waterinlaat				– Schildmeer		
				– Borgmeren / kwelplas		
– voorzuivering (lange aanvoerweg / helofytenfilter)						
– vergraven				– verspreid		
				– geconcentreerd		
– wegen				– functiewijziging		
				– functiewijziging + brug		
– buffering				– hoog- / laagwatersloot(1)+ intern, bufferzône(2)	(1+2)	(2)
				– hoog- / laagwatersloot + drainage		
– natuurvriendelijke bermen/oevers						
– maatregelen voorzuivering inlaatwater						
Landbouw						
– kavelaanvaarding	B. 1	B. 2	Ov	B. 1	B. 2	Ov
– voorzieningen op bedrijfsniveau						
– waterbeheersing						
– ontsluiting						
Landschap en cultuurhistorie						
– beplanting recreatieve verbindingsassen (zandgrond)						
– verwijderen beplanting (natuurontwikkelingsgebied)						
– herstel pingo						
– herstel pingo + wegomlegging						
– herstel restanten Fivelloop						
– herstel restanten Fivelloop + hergraven meanders						
– veiligstelling historisch kavelpatroon						
Leefbaarheid en Openluchtrecreatie						
– natuurontwikkelingsgebied						
				– recreatieve paden		
				– randen (1) en bruggedeelte (2)	(1+2)	(1)
				– integraal		
				– steunpunten		
– landbouwgebied				– recreatiepaden		
Milieu						
– saneren niet-gerioleerde percelen						
– plaatselijk vergraven bouwvoor natuurontw. gebied						
B.1=blok 1, B2=blok 2, Ov=overig landbouwgebied (fig. 4.3.1.)						
○ = maatregel komt voor in alternatief						

ling (AO), de situatie zonder landinrichting. De AO is het referentiekader geweest voor de beide alternatieven, RVWA en MMA.

4.2 Inrichtingsmaatregelen per functie

De omschrijving van de inrichtingsmaatregelen geeft de hoofdlijnen weer. Daarbij wordt per planonderdeel aangegeven wat tijdens de verdere procedure nader zal worden uitgewerkt.

Sommige maatregelen hebben gevolgen voor één bepaalde functie, anderen hebben effecten op meerdere functies. In de tekst wordt daar waar mogelijk naar verwezen. Op de plankaart zijn de voorgenomen maatregelen aangegeven: sommige vrij concreet aangeduid, andere als zoekrichting.

In dit hoofdstuk wordt niet ingegaan op de kosten van de maatregelen, die staan in hoofdstuk 8. In hoofdstuk 6 is aangegeven welke keuzen geleid hebben tot de verschillende maatregelen in de alternatieven. Maar hier volgt nu eerst de beschrijving van de inrichtingsmaatregelen en hun varianten per functie, een overzicht ervan geeft bijlage 4.

4.2.1 Natuur

In beide alternatieven wordt het natuurontwikkelingsgebied verworven en ingericht. Dit gebeurt door grondverwerving en door het voorzien in een eigen waterhuishouding.

Het gaat om een functieverandering van 1130 ha van landbouw naar natuur en om het omvormen van 580 ha bestaand natuurgebied.

Open water en moerasbos

Veenmoeras

Het veenmoeras is een begeleid natuurlijk oermoeras. In dergelijke begeleid natuurlijke moerassen wordt een ontwikkeling van veengroei of bosgroei plaatselijk onderbroken door op gebiedsniveau de waterstand te reguleren en/of begrazing toe te passen.

Waterstand en begrazing zijn de variabelen waarmee invloed kan worden uitgeoefend op de vegetatie-ontwikkeling. Binnen de grenzen van het veenmoeras kunnen verschillende ecotopen worden onderscheiden (IWACO/NBLF, 1995):

– open water (zoet, brak);	– nat grasland;
– riet-/ruigtemoeras;	– vochtig tot droog grasland;
– grote zeggenmoeras;	– moerasbos (elzenbroek / wilgenstruweel);
– kwelmoeras hooiland;	– vochtig loofbos

Om een veenmoeras te kunnen ontwikkelen met de gewenste peilen moet het natuurontwikkelingsgebied een eigen waterhuishouding krijgen.

Uit onderzoek (Tauw, 1996; LBL, 1996) blijkt dat aanvullende maatregelen nodig zijn om

de gewenste verhouding tussen open water, vochtige en droge omstandigheden (1:1:1) te kunnen realiseren. Ook zijn die nodig om een oppervlakte open water te krijgen met een voldoende waterdiepte (50 - 100 cm). Die maatregelen betreffen het bieden van mogelijkheden voor wateraanvoer in de zomerperiode en het uitgraven van diepere plekken. Dit is in de alternatieven op verschillende manieren uitgewerkt. Als randvoorwaarde voor beide alternatieven geldt dat de bereikbaarheid van gasleidingen, ook in het natuurontwikkelingsgebied, gegarandeerd moet zijn. Groene dooradering en beheer verschillen niet per alternatief.

Wateraanvoer en vergraven

In de zomer is aanvoer van water noodzakelijk om de peilen in het natuurgebied te kunnen handhaven. Om ook oppervlakten open water met een voldoende omvang en diepte te kunnen realiseren is het nodig om te vergraven.

In het *Randvoorwaardenalternatief* wordt voorgesteld om zowel water in te laten als om te vergraven. Het vergraven gebeurt verspreid over het gebied.

Inlaat vindt plaats uit het Afwateringskanaal van Duurswold en het Slochterdiep. Daarbij worden voorzieningen voor voorzuivering getroffen.

In het *Meest milieuvriendelijk alternatief* wordt, hoofdzakelijk ten noorden van het Slochterdiep en rond Woudbloem, geconcentreerd vergraven.

Water wordt ingelaten vanuit de Borgmeren in combinatie met de Slochter en Scharmer Ae. De mogelijkheid van waterinlaat uit de Borgmeren wordt onderzocht. Voorlopig lijkt deze optie financieel niet haalbaar. Op basis van de huidige inzichten lijken de feitelijke mogelijkheden zeer beperkt.

Woudbloem

Ook kan gedacht worden aan het graven van een diepe plas die kwel aantrekt. Dat kan bijvoorbeeld rond Woudbloem. Deze optie wordt onderzocht en zal nader worden uitgewerkt. In de *Autonome ontwikkeling* zullen grootschalige inrichtingsmaatregelen als vergraving en wateraanvoer beperkt worden toegepast.

Interne buffering

Volgens de randvoorwaarden uit de Projectnota moeten landbouw en natuur strikt gescheiden worden. Gevolg is dat er in het landbouwgebied geen hydrologische invloed vanuit het natuurontwikkelingsgebied merkbaar mag zijn. De hydrologische invloed moet binnen het natuurontwikkelingsgebied worden opgevangen (interne buffering) of door technische maatregelen worden voorkomen.

Het *Randvoorwaardenalternatief* gaat uit van interne buffering van hydrologische invloeden binnen het natuurontwikkelingsgebied.

Het *Meest milieuvriendelijk alternatief* gaat uit van een zo goed mogelijke realisatie van de verhouding droog : moeras : nat = 1 : 1 : 1. In deelgebied 4 (Fig. 5.2.1.) wordt daarvoor een hoger peil ingesteld dan in het Randvoorwaardenalternatief. Hierdoor wordt het aangrenzende landbouwgebied hydrologisch beïnvloed. Waar dit gebeurt, wordt de (geringe) ver-

natting gecompenseerd door drainage aan te brengen. Bij de planuitvoering zal in de praktijk blijken wat de beste oplossing is.

In het gebied ten noorden van het Slochterdiep (deelgebied 1 en 2, Fig. 5.2.1) wordt aan de zuid-oostgrens van het natuurontwikkelingsgebied en ten noorden van het Schildmeer een hoog-/laagwatersloot gerealiseerd.

De sloot aan de landbouwzijde heeft het lagere landbouwpeil, die aan natuurzijde het hogere natuurpeil.

Gesteld dat landbouwpercelen toch last hebben van nattere omstandigheden, dan wordt drainage aangelegd.

Ten zuiden van het Slochterdiep, vooral in deelgebied 4 (Figuur 5.2.1), is buffering met hoog-/laagwatersloot niet mogelijk door de heterogene bodemopbouw. In het *Meest*

milieuvriendelijk alternatief wordt in het landbouwgebied de vernatting vanuit het natuurgebied opgevangen door het aanbrengen van drainage.

In het *Randvoorwaardenalternatief* krijgt deelgebied 4 (Figuur 5.2.1) een lager peil dan in het *Meest milieuvriendelijk alternatief*, waardoor het aangrenzende landbouwgebied vrijwel niet hydrologisch wordt beïnvloed. De effecten zijn aangegeven in paragraaf 5.2.

In de *Autonome ontwikkeling* zal in het algemeen sprake zijn van interne buffering, zeker zolang er nog geen aaneengesloten oppervlakten zijn gerealiseerd.

Wegen

Uit het verkeersonderzoek (LBL, 1996) blijkt dat het niet noodzakelijk is dat de Dannemeerweg en de Slochtermeenteweg, die het natuurgebied doorsnijden, doorgaan: de wegen blijven.

In het *Randvoorwaardenalternatief* blijven beide wegen gehandhaafd en krijgen een recreatieve functie binnen het natuurgebied.

In het *Meest milieuvriendelijk alternatief* worden beide wegen deels verwijderd en vervangen door een bruggedeelte waar ze open water kruisen in het natuurgebied.

Een andere optie zou zijn om beide wegen geheel te verwijderen, maar door de hoge kosten wordt dit niet als reële oplossing gezien en is de mogelijkheid niet verder uitgewerkt.

Groene dooradering

In het landbouwgebied worden voorzieningen getroffen op aanwezige en aan te leggen (brede) bermen langs wegen. Deze kunnen dan functioneren als verbindingssassen voor diverse planten- en diersoorten. Tevens zal daarbij aansluiting worden gezocht met verbindingslijnen die buiten Midden-Groningen liggen. Op die manier ontstaan er uitwisselingsmogelijkheden voor planten- en diersoorten tussen nieuwe en bestaande natuurgebieden in 'Midden-Groningen' en de omgeving. Ook natuurwaarden binnen het landbouwgebied kunnen hierdoor versterkt of ontwikkeld worden.

Beheer

Inrichtingsmaatregelen scheppen de abiotische (rand)voorwaarden voor natuurontwikke-

ling. Maar beheersmaatregelen bepalen in hoeverre het nagestreefde natuurdoeltype zich kan ontwikkelen. Het beheer is bepalend voor de realisatie van bepaalde ecotopen van het veenoeremoeras en voor de variatie in structuur. Het heeft invloed op de verhouding tussen besloten (moeras) bos en grasland.

In overleg met de beheerder is gekozen voor het voeren van een extensief begrazingsbeheer in het gebied. Uitschakelen of verdere extensivering van begrazingsbeheer leidt tot vorming van meer (moeras)bos. Het beheer is niet verder uitgewerkt en verbeeld, omdat de variatie in ecotopen als resultaat van begrazing moeilijk is te voorspellen. Bij het (overgangs)beheer kunnen agrariërs worden ingeschakeld. Zo zijn er bv. potenties voor riet-teelt binnen het natuurontwikkelingsgebied, maar omdat dit een beheersaspect en geen inrichtingsaspect is, wordt dit niet verder in beschouwing genomen.

Een ander aspect van beheer is het wildbeheer ter voorkoming van wildschade. Dit aspect wordt geregeld in het Convenant Wildbeheer dat zal worden afgesloten. Het wildbeheersaspect - locaties, omvang en inrichting van interne fourageergebieden en overgangen van natuurgebied naar landbouwgebied - zal conform dit convenant nader worden uitgewerkt.

4.2.2 Landbouw

De maatregelen voor de landbouw zijn in beide alternatieven gelijk.

Dat geen alternatieven zijn onderscheiden komt voort uit de eenduidige inrichtingswensen vanuit de landbouw en uit het feit dat de bestuurlijke randvoorwaarden dat niet aangaven

In de *Autonome ontwikkeling* zal de verkavelingssituatie naar verwachting iets achteruitgaan, vooral in het gebied waar het natuurontwikkelingsgebied is geprojecteerd.

De maatregelen worden genomen om de landbouwkundige verkaveling, waterbeheersing en ontsluiting te verbeteren. Oogmerk is om een goede basis te bieden voor een meer duurzame en renderende landbouw.

Om een goed inzicht te krijgen in de maatregelen die nodig zijn om de landbouwkundige knelpunten op te lossen is gebruik gemaakt van onderzoek (LEI/DLO, 1995 en Gebiedsperspectief Midden-Groningen, achtergronddocument Landbouw) en een enquête onder belanghebbenden.

Deze paragraaf gaat alleen in op de maatregelen voor de functie landbouw. De maatregelen voor andere functies in het landbouwgebied worden bij de betreffende functies aangegeven.

Maatregelen verkaveling

Bij de ondersteuning van de aanvraag voor landinrichting is door de landbouw als voorwaarde gesteld, dat naast maatregelen op gebiedsniveau ook maatregelen op bedrijfsniveau worden genomen.

Voor de verbetering van de verkaveling zijn drie gebieden onderscheiden (Figuur 4.2.1). De Landinrichtingscommissie wil in de blokken Luddeweer-Overschild en Slochteren-

Schildwolde de herverkavelingsprocedure toepassen. De maatregelen zullen getoetst worden aan het Bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Slochteren en het Streekplan.

Luddeweer-Overschild (blok 1).

In dit overwegend graslandgebied wordt de verkavelingssituatie verbeterd door vergroting van huiskavels, concentratie van percelen en verbeteringen op bedrijfsniveau, zoals drainage, erfverharding etc. Realisering gebeurt met behoud van de hoofdkenmerken van het landschap. Aanpak zonder herverkaveling zal naar verwachting onvoldoende garantie bieden om de problemen op te lossen. In dit gebied werd niet eerder een ruilverkaveling uitgevoerd. Een deel van het te ontwikkelen natuurgebied ligt in dit blok.

Slochteren-Schildwolde (blok 2).

Dit overwegend akkerbouwgebied heeft wat betreft grondgebruik een duidelijke relatie met het te ontwikkelen natuurgebied. Herverkaveling geeft hier een goede mogelijkheid voor uitruil. Dit komt zowel de landbouwkundige inrichting als de realisering van het natuurgebied ten goede. Ook de bedrijfsgebouwen en huiskavels die in het toekomstige natuurgebied liggen, vallen binnen de grens van dit blok. Ook in dit blok worden maatregelen op bedrijfsniveau getroffen. Hier ligt een relatie met de mogelijkheid voor teelten met een hogere toegevoegde waarde. Dit gebied maakt deel uit van de voormalige ruilverkavelingen Slochteren en Harkstede.

Schildwolde-Hellum.

Dit omvat de rest van het herinrichtingsgebied en is eveneens overwegend akkerbouwgebied. Voor dit gebied wordt geen herverkaveling voorgesteld. Het maakt deel uit van de voormalige ruilverkaveling Slochteren. De relatie van het grondgebruik met het natuurgebied is beperkt. In de achtergronddocumenten zijn voor dit gebied geen ernstige gebreken geconstateerd, althans niet voor de akkerbouw. Voor veehouderij is vergroting van de huiskavels van belang. Ook hier worden maatregelen op bedrijfsniveau getroffen in relatie tot de mogelijkheid van teelten met een hogere toegevoegde waarde. Uitruil op vrijwillige basis met inrichting biedt hier vermoedelijk voldoende mogelijkheden. Aanpassing van de blokindeling is op basis van de inspraak mogelijk.

Toedeling

Er zal ingespeeld worden op de herijking van het landinrichtingsinstrumentarium. De Landinrichtingscommissie zal haar werk zoveel mogelijk op dit dynamische proces afstemmen. Dit kan ook van belang zijn voor de uitvoering van de beide herverkavelingsblokken. Uitgangspunt is de procedure zo eenvoudig mogelijk te houden en b.v. alleen die gronden bij de procedure te betrekken die van eigenaar veranderen. De Landinrichtingscommissie maakt een plan van toedeling om de gronden te kunnen ruilen en houdt daarbij rekening met in het gebied aanwezige elementen, zoals wegen, waterlopen, natuurgebieden, landschapselementen, recreatievoorzieningen en cultuurhistorische overblijfselen. De oude Fivelloop (Woltersumer Ae) is hiervan een voorbeeld. Hoe die toe-

Figuur 4.2.1: Herverkavelingsblokken

deling er uit zal zien, kan in dit stadium niet worden aangegeven. De mogelijkheid wordt benut om natuurvriendelijke oevers en bredere bermen aan te leggen. De nieuwe kavelgrenzen zullen zo veel mogelijk samenvallen met bestaande topografische grenzen. Waar de nieuwe kavel- en perceelsgrenzen komen, hangt af van het plan van toedeling. De toedeling van de gronden aan de eigenaren of grondgebruikers gebeurt op basis van de ingebrachte gronden. Hierbij kan een geringe korting worden toegepast van ca 0.5 % b.v. voor verbreding van waterlopen en wegbermen met bijbehorende voorzieningen. Uitgangspunt van de Landinrichtingscommissie is, dat zij ondanks de korting evenveel grond wil toedelen als de landbouwers inbrengen.

Kavelaanvaardingswerken

Een aantal eigenaren of gebruikers verruimt hun percelen (deels) voor andere percelen. Deze nieuwe percelen kunnen in grootte en vorm, ligging van het maaiveld en ontwateringstoestand afwijken van de ingebrachte percelen. Kavelaanvaardingswerken zijn werken die nodig zijn om binnen de nieuw gevormde kavels te komen tot percelen die qua grootte, vorm en ligging van het maaiveld redelijk te vergelijken zijn met de percelen die men daarvoor in gebruik had. Het graven en dempen van sloten, het aanpassen van de detailontwatering en het aansluiten van percelen zijn voorbeelden van kavelaanvaardingswerken. Deze moeten passen binnen de randvoorwaarden van het plan van toedeling en de bepalingen in het bestemmingsplan.

Voorzieningen op bedrijfsniveau

Bij de gehouden landbouwenquête kwam duidelijk naar voren dat er behoefte bestaat aan inrichting op bedrijfsniveau. Hierbij zijn de volgende maatregelen genoemd:

- drainage
- aanleg bedrijfswegen
- egalisaties
- het graven en dempen van sloten
- erfverharding
- laad- en losplaatsen
- aanleg boerderijtoegangswegen
- slaan van beregeningsputten
- aanleg spuit-spoelplaatsen
- woelen van percelen

Deze maatregelen zijn een wezenlijk onderdeel om de productieomstandigheden in de landbouw te kunnen optimaliseren. Het sluit aan bij de flexibele aanpak en geeft de mogelijkheid om per bedrijf maatwerk te leveren. Dit betreft uitbreiding van bestaande activiteiten en nieuwvestiging. Hierdoor wordt een uitgangssituatie geschapen voor een duurzame en concurrerende landbouw.

De maatregelen gelden voor het totale landbouwgebied van de herinrichting. Maar de particulier kan zelf beslissen of hij er gebruik van maakt.

Maatregelen waterbeheersing

De realisering van het natuurontwikkelingsgebied heeft ingrijpende gevolgen voor het waterbeheersingssysteem. In het natuurgebied zal het peil worden verhoogd. Hier vloeien belangrijke aanpassingswerken uit voort. Daarom zijn tijdens het voortraject enkele belangrijke randvoorwaarden en uitgangspunten vastgelegd:

- de gemalen Sans Souci en Woudbloem blijven op de huidige plaats functioneren
- hydrologische buffering vindt plaats binnen het natuurgebied
- op de scheiding van natuurgebied en landbouwgebied worden vervangende hoofdwatertgangen aangelegd.

Maatregelen in het plan zijn gericht op een optimale peilbeheersing voor het landbouwgebied. Voor een klein deel van het bemalingsgebied Sans Souci zal het peil worden verlaagd. De belangrijkste verbeteringen voor waterbeheersing zijn (Fig. 4.2.2.):

- het bouwen van stuwen voor de waterconservering en inlaten voor de wateraanvoer;
- het graven en hergraven van waterlopen;
- werken die voortvloeien uit een peilverlaging in het gebied Sans Souci;
- het aanbrengen van automatische krooshekreinigers voor de gemalen;
- het aanbrengen en verbreden van onderhoudspaden.

Daarnaast worden maatregelen getroffen om de niet-gerioleerde percelen in het gebied aan te sluiten op rioleringen of om andere voorzieningen daarvoor aan te brengen.

De geplande werken waarvan de plaats nu al bekend is staan op de plankaart.

Maatregelen ontsluiting

De landbouwkundige ontsluiting is in het hele gebied goed. Uitgezonderd een aantal bedrijfsgebouwen in het gebied Luddeweer-Overschild.

In de ontsluiting van de landbouwgronden verandert naar verwachting weinig. In het voortraject zijn hierover enkele uitgangspunten vastgelegd. De volgende wegen in het natuurontwikkelingsgebied worden gehandhaafd:

- de Schildwoldermeenteweg;
- de Veenlaan;
- de weg langs het Slochterdiep;
- de Hooilandsweg.

Uit verkeersonderzoek (LBL, 1996) blijkt dat het voor de ontsluiting van landbouwgronden en bereikbaarheid van bedrijven niet noodzakelijk is dat de Dannemeerweg en de Slochtermeenteweg doorgaande wegen blijven.

Voor een aantal bestaande wegen, hoofdzakelijk in het herverkavelingsblok Luddeweer-

Figuur 4.2.2: Maatregelen waterbeheersing

- Grens Midden - Groningen
- Grens natuurontwikkelingsgebied
- Gebied met peilverlaging
- 't Veen Polders
- N

 Nieuw krooshek op te handhaven gemaal
- N

 Nieuwe stuw
- Laagwatersloot t.b.v. wegen en bebouwing
- Te isoleren laagwatersloot

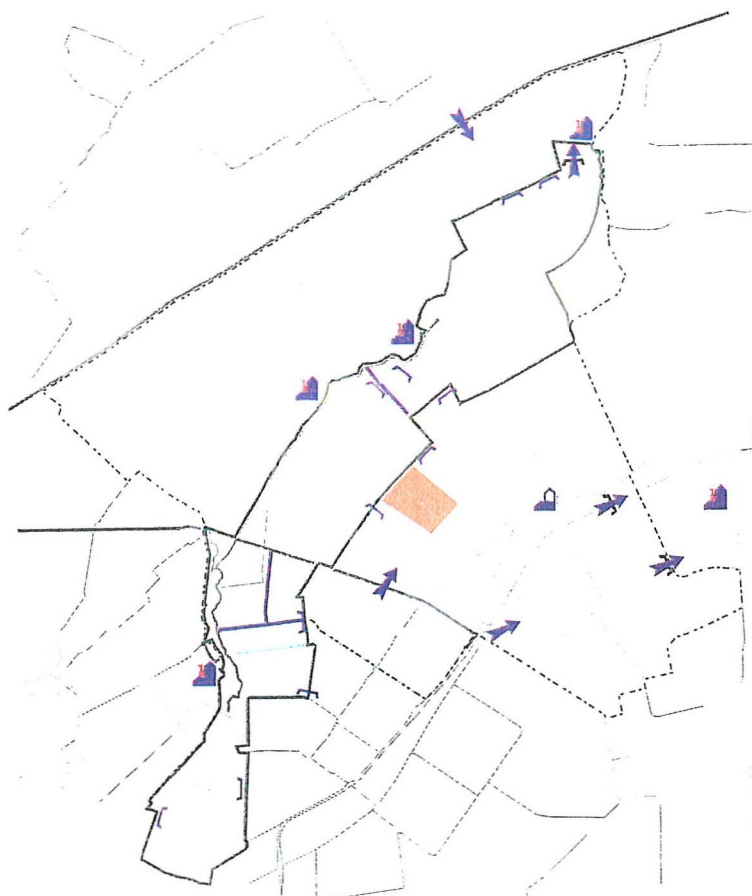
Zie themakaart wateraanvoer:

- N

 Bestaande te handhaven waterinlaat
- N

 Nieuwe / te vernieuwen inlaat
- N

 Bestaande stuw waarnaast een nieuwe inlaat wordt gemaakt

Gebieden waarin de wateraanvoermogelijkheden worden verbeterd

Gebieden met bestaande goede wateraanvoermogelijkheden

Gebieden die te hoog liggen voor wateraanvoer

Natuurgebieden, geen verandering in de wateraanvoersituatie

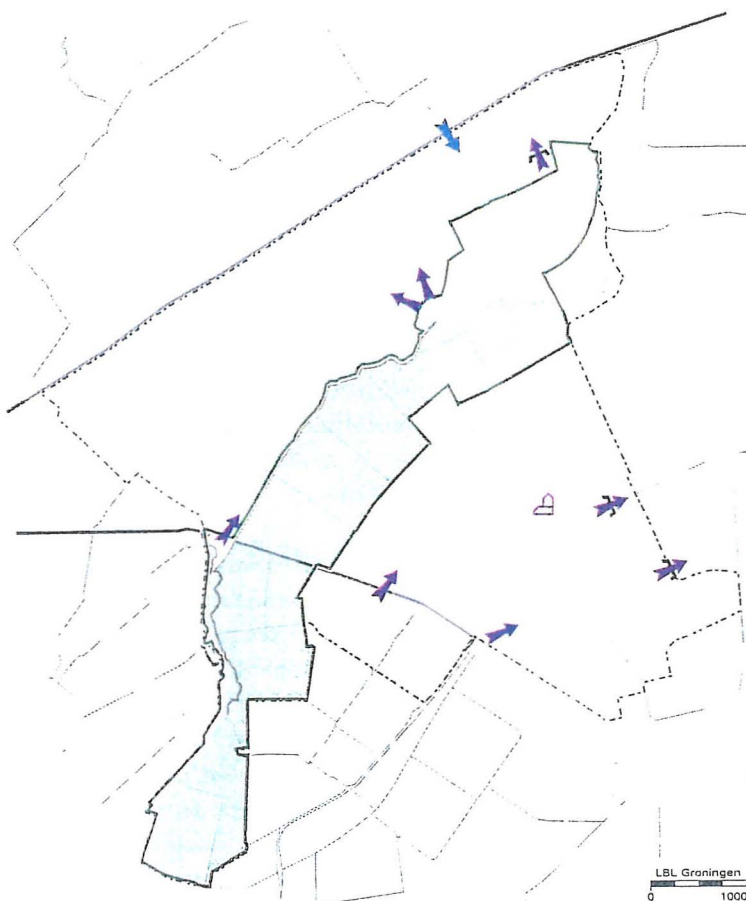
- N

 Bestaande waterinlaat
- N

 Nieuwe / te vernieuwen inlaat
- N

 Bestaande stuw waarnaast een nieuwe inlaat wordt gemaakt
- N

 Bestaande te handhaven opmaling

Overschild, zullen de bermen worden verbreed. Deze wegen staan op de plankaart.

4.2.3 Landschap en cultuurhistorie

In de Projectnota/Startnotitie m.e.r. is voor het landschap uitgegaan van een duidelijke tweedeling in de bodemopbouw en de daarop geënte verschillen in grondgebruik en ruimtelijk beeld. Het herinrichtingsgebied wordt onderscheiden in een lage natte en weidse veenzone - de natuuras -, en een hoge droge en besloten zandrug - de cultuuras -. Dit is een uitgangspunt voor de planvorming.

Het landschap in relatie tot de planvoorstellen wordt beschreven wat betreft visuele ruimtelijkheid, cultuurhistorie en aardkunde.

De Landinrichtingscommissie zal afwegen welke maatregelen voor uitvoering in aanmerking komen.

Beslotenheid van de cultuuras

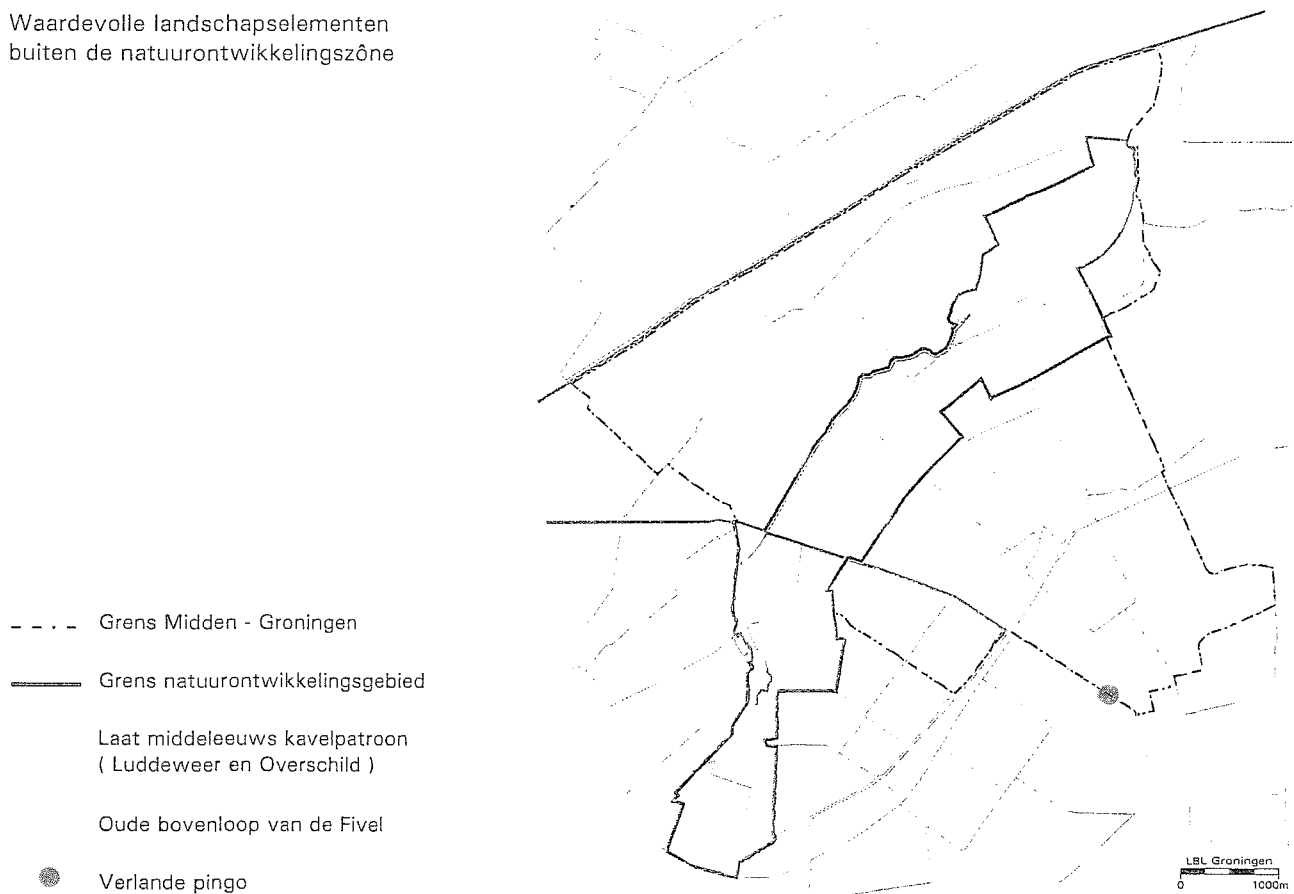
Visuele ruimtelijkheid

Centraal staat het versterken van het ruimtelijke contrast tussen de besloten rug en het open veengebied. In het hele herinrichtingsgebied zal de aanleg van erfbeplantingen worden gestimuleerd. Om het besloten karakter van de cultuuras te versterken, zullen extra mogelijkheden tot aanplant van kleine tot middelgrote boselementen worden gecreëerd tussen het dorpenlint en de aanplantgrens. (fig. 4.2.4) Tussen het dorpenlint en het natuurontwikkelingsgebied kan op beperkte schaal beplanting worden aangebracht. Deze kan variëren van erfbeplanting tot kleine perceelsbebossingen grenzend aan bestaande bos- en natuurgebieden en kleine bebossingen in de directe omgeving van het dorpenlint en hierop aansluiten. Tussen het dorpenlint en het natuurontwikkelingsgebied zal het landschap open van karakter blijven door de aanwezigheid van de blijvende landbouw. De openheid van het natuurontwikkelingsgebied wordt in zijn meest uitgesproken vorm in stand gehouden door systematische bestrijding van spontane broekbosontwikkeling in het natuurgebied. Een dergelijke aanpak is echter geforceerd van karakter en gaat te veel voorbij aan een natuurlijke vormverandering van de ruimtelijkheid. In de nattere delen van de natuurgebieden wordt alle ruimte geboden aan het tot ontwikkeling komen van broekbos.

Een perceelsbebossing die binnen de aanplantgrens beperkt mogelijk is, moet passen binnen de bestaande en nieuwe landbouwtoedelingen. De benodigde grond is in de taakstelling voor aankoop van Bureau Beheer Landbouwgronden opgenomen. Verwerving ervan is derhalve op vrijwillige basis. Om het doorzicht tussen de cultuuras en het natuurontwikkelingsgebied in noordoost - zuidwestelijke richting te behouden zal voor de beplantingsgrens een denkbeeldige lijn zo dicht mogelijk tegen de cultuuras worden aangehouden. Het zandgebied zal een onbeplante zone moeten behouden om enerzijds de cultuuras in zijn massa en aantrekkelijke lengtevorm te kunnen blijven waarnemen en anderzijds de natuuras een duidelijke ruimtelijke ligging te geven. Op deze wijze wordt voorkomen dat ruimte en massa van cultuur- en natuuras in elkaar groeien. Verdichting van beide

Figuur 4.2.3: Landschap en cultuurhistorie

Waardevolle landschapselementen
buiten de natuurontwikkelingszône

assen moet mogelijk zijn op een onderling gepaste afstand. De indruk kan gewekt worden dat het genoemde waardevolle contrast nivelleert of zelfs verdwijnt. In werkelijkheid zal, ondanks de toegenomen verdichtingen en de veranderde structuur van de ruimtelijkheid een duidelijk contrast blijven bestaan. Het gaat niet zozeer om de verdichting op zich maar eerder om het verschil in de karakters van het ruimtelijk beeld.

Ruimtelijk beeld en karakter van de natuuras worden sterk bepaald door de omringende openheid van de blijvende landbouw. Hiermee wordt bijgedragen aan de ontwikkeling in variatie in gebiedskarakters.

Ruimtelijk beeld en karakter van de cultuuras zouden kunnen worden versterkt door 'cou-lissenbeplantingen', die in de Ruilverkaveling Slochteren zijn aangebracht, aan te vullen met aanplant uit de 'hectarepot bebossing'. Dit leidt tot meer toegankelijke en bruikbare groenelementen. Oogmerk van de voorstellen die in dit hoofdstuk worden gedaan, is bij te dragen aan de discussie om alle gebruikersbelangen in het plangebied goed op elkaar af te stemmen.

Voorwaarde voor de recreatieve toegankelijkheid van de groenelementen is dat de aanwezige natuurwaarden behouden blijven.

Cultuurhistorie

De bebouwing op de dekzandrug (als ontginningslijn voor het aangrenzende ontginningsgebied) is cultuurhistorisch gezien het belangrijkste. Deze historische tweedeling is bijzonder duidelijk en zeer gaaf (Ligtendag, 1995).

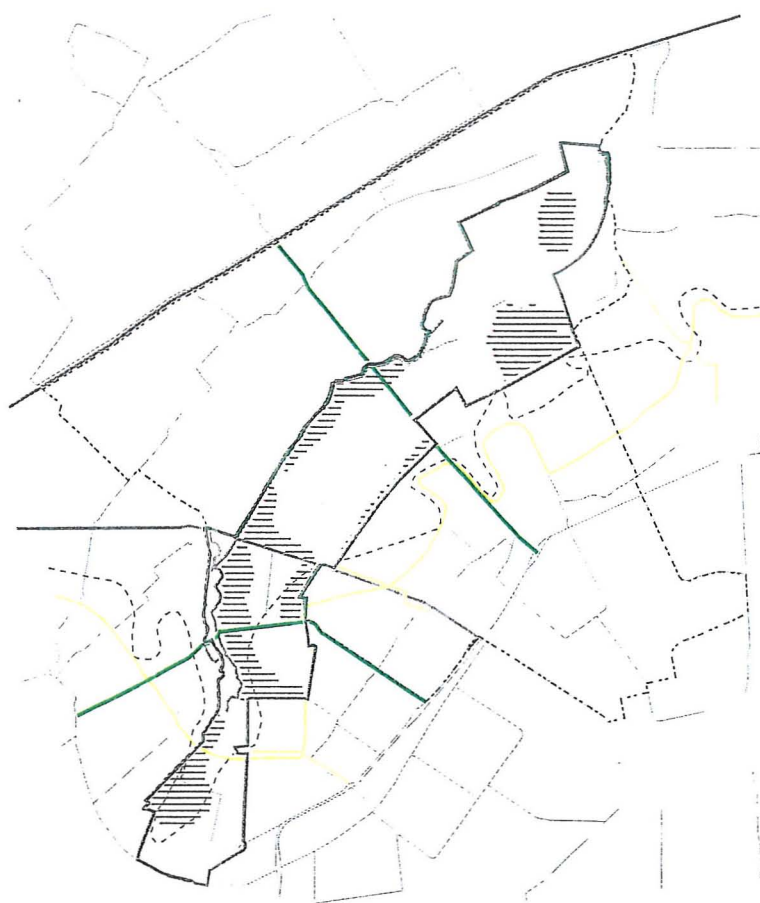
Opvallende landschapsonderdelen van historisch geografische waarde zijn:

- 1 Restanten van de middeleeuwse strokenverkaveling bij Luddeweer en Overschild.
- 2 Oude woonplaatsen bij Luddeweer.

Figuur 4.2.4: Landschap en cultuurhistorie

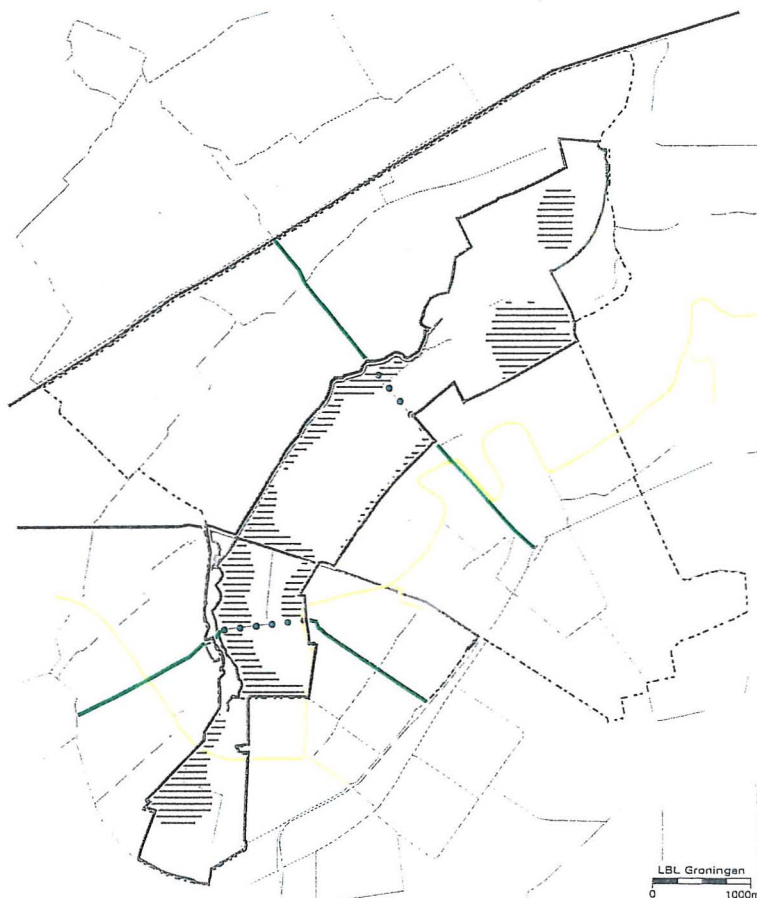
Inpassing lineaire beplanting

- - - - Grens Midden - Groningen
- Grens natuurontwikkelingsgebied
- ▨ Indicatie spontane
broekbosontwikkeling
- - - - Grens zand / veen
- Begrenzing aanplant
- Bestaande bermbeplanting
- Nieuwe bermbeplanting

Inpassing lineaire beplanting zonder doorsnijding van de natuuras

- • • • Te verwijderen bermbeplanting

LBL Groningen
0 1000m

Aardkunde

Ook hier speelt weer de grote waarde van de dekzandrug van Slochteren, duidelijk afgetekend tegen de lagere veenpolders. Bij Siddeburen en Kolham is het reliëf sterk aanwezig: het zijn opvallende accenten. Andere waardevolle aardkundige elementen (Fig. 4.2.3.) die de Landinrichtingscommissie in haar afweging betreft, zijn:

- Inversieruggen noordwestelijk van het Schildmeer;
- Restanten van de oude Fivelloop;
- Een veenverlande pingo (diepte 7 meter) zuidoostelijk van het Slochterbos.

Op basis van deze overwegingen worden in het *Randvoorwaardenalternatief* voor landschap en cultuurhistorie de volgende maatregelen geformuleerd:

Voorzien van bermbeplantingen van de recreatieverbindingen tussen de cultuuras met de natuuras, tenminste voorzover gelegen op de zandgronden en binnen de aanplantgrens (Figuur 4.2.4.). De singels worden niet doorgetrokken op de veengronden.

- Verwijderen van bestaande lineaire beplantingen (bermbeplantingen) die dwars door het natuurontwikkelingsgebied heengaan, voorzover ze op veengrond staan. De bomen langs de Meenteweg zijn goed te verplanten en zouden elders een nieuwe plek kunnen krijgen.
- Het aanvullen van bestaande beplantingen (uit de periode van de ruilverkaveling Slochteren tot meer toegankelijke groenelementen. Bij de uitwerking worden toegankelijkheid en natuurwaarden tegen elkaar afgewogen.
- De pingo bij het Slochterbos landschappelijk accentueren. De gerestaureerde pingo vormt een aanwinst voor het Slochterbos. Het trace van de weg blijft gehandhaafd.
- Opnieuw zichtbaar maken van de as van de oude Fivelloop, door het duidelijk profileren van de vroegere meanders die nu als bermsloten en een enkele grenssloot in het veld voorkomen. In voorkomende gevallen zal dit geen belemmering voor de landbouw tot gevolg hebben.

Zuid-oostoever Schildmeer

- Bescherming van het middeleeuwse kavelpatroon bij Luddeweer en Overschild (Figuur 4.2.3), tenminste als dit een doelmatige inrichting van het landbouwgebied niet in de weg staat.

In het *Meest milieuvriendelijk alternatief* worden dezelfde maatregelen genomen. Maar bij het herstel van de pingo wordt bovendien het trace van de weg omgelegd en bij het herstel van de Fivel worden oude meanders hergraven.

In de *Autonome ontwikkeling* zal het contrast tussen natuuras en cultuuras waarschijnlijk niet veranderen. Wel zal door de versnipperde realisering in ruimte en tijd van het natuurontwikkelingsgebied de visuele ruimtelijkheid aan kracht inboeten.

4.2.4 Leefbaarheid en openluchtrecreatie

De herinrichting 'Midden-Groningen' heeft als doel een betere leefbaarheid voor de bewoners en gebruikers en meer mogelijkheden voor recreatie. Om aan deze doelstelling

te voldoen neemt de Landinrichtingscommissie de nodige maatregelen in het plan op. Het recreatief medegebruik van het natuurontwikkelingsgebied is hierbij belangrijk. De nota 'Natuurontwikkeling en Leefbaarheid in de gemeente Slochteren' van juli 1993 is bij de invulling richtinggevend geweest. Ook in deze nota worden twee hoofdlijnen voor de ontwikkeling aangegeven, nl. de cultuuras en de natuuras.

Tussen de woonkernen en het natuurgebied wordt een netwerk van routes over land en water gemaakt. De bos- en beplantingsstroken worden daarbij betrokken. Het natuurgebied is voor ongeveer de helft toegankelijk voor de recreant, uiteenlopend van intensief tot extensief gebruik. Het intensieve gebruik is in hoofdzaak gekoppeld aan de steunpunten en informatiepunten. Een meer gedetailleerde invulling van intensief-extensief kan pas worden gegeven in samenhang met de uitwerking van het natuurgebied.

In het *Randvoorwaardenalternatief* is, aanvullend op bestaande wegen en waterlopen, een aantal fiets-, wandel- en ruiterspaden opgenomen. Hierdoor wordt ook de verkeersveiligheid bevorderd. Het fietspadennet geeft de mogelijkheid om een rondje om het Schildmeer te maken.

Ook voor de kleine watersport wordt een aantal voorzieningen opgenomen. Dit zijn met name kanoroutes met de bijbehorende instapplaatsen en overdraagvoorzieningen. Het kanoplan van de gemeente Slochteren was hierbij richtinggevend. In het Gebiedsperspectief wordt voor het Schildmeer uitgegaan van een zonering van oost naar west, van intensieve naar extensieve recreatie.

Bij de inrichting van de informatiepunten en steunpunten is het educatieve aspect erg belangrijk.

In het volgende overzicht worden de voorgenomen voorzieningen aangegeven die ook op de plankaart voorkomen. Voor een aantal is een zoektracé aangegeven. De keuze van het definitieve tracé is afhankelijk van andere planonderdelen die nog moeten worden uitgewerkt. Dit kan zijn een relatie met de herverkaveling of het natuurgebied. Met het bepalen van de tracés zal rekening worden gehouden met de mogelijke invloed die recreatieve ontsluiting op natuurwaarden kan hebben

Tabel 4.2.1 Aan te leggen fietspaden en kano-opstapplaatsen

- verbinding Kooiweg-Woudbloemlaan,
- verbinding Kooiweg-Slochter AE richting Goldbergweg,
- verbinding Slochterveldweg-Noordbroeksterweg,
- fietspad langs het Slochterdiep,
- fietspad langs de Noordbroeksterweg,
- verbinding Slochterdiep-Schildwoldermeenteweg,
- verbinding Slochterdiep-Luddeweersterweg,
- fietspaden ten noorden van het Schildmeer,
- verbinding Schildmaarweg-Oosterpauwenweg nabij Sans Souci,
- fietspad langs de Damsterweg tussen Siddeburen en Steendam,
- verbinding Noordbroeksterweg-Siepweg,
- verbinding Het Padje-Hondelaan.

De Ae's

Enkele fietspaden hebben een tweede urgentie en zijn financieel nog niet gedekt (Bijlage 5.):

- verbinding Groene Dijk richting Goldbergweg,
- fietspad Overschild-De Groeve langs het Eemskanaal,
- fietspad Rijpmakanaal-Slochterdiep-Lageland,
- fietspad langs Schildwoldermeenteweg.

Er zijn vier opstapplaatsen in de kanoroutes opgenomen:

- Hellum,
- Kolham,
- Woudbloem,
- Schaaphok.

Voor de aanleg van deze voorzieningen is ca 27 ha grond nodig. Eigendom, beheer en onderhoud is voor de gemeente Slochteren.

Voor de recreatieve ontsluiting van het natuurontwikkelingsgebied wordt voornamelijk gebruik gemaakt van bestaande fietspaden en van de Dannemeerweg en de Slochtermeenteweg met een recreatieve functie. Ook wordt een steunpunt aan de rand van het gebied opgenomen.

In het *Meest milieuvriendelijk alternatief* worden dezelfde maatregelen genomen als in het *Randvoorwaardenalternatief*. Verschil is dat de recreatieve ontsluiting niet door het natuurontwikkelingsgebied wordt aangelegd, maar langs de randen ervan. Daarbij krijgen de Dannemeerweg en de Slochtermeenteweg in het natuurontwikkelingsgebied een brugge-deelte. Het geheel verwijderen van beide wegen is een optie, maar lijkt door de hoge kosten ervan niet haalbaar.

De recreatieve steunpunten worden tegen het natuurgebied aan gesitueerd.

Voor de voorontwerpplanfase zijn deze opties indicatief uitgewerkt. Uitwerking van deze mogelijkheden zal plaatsvinden in de fase van het ontwerpplan. Vooral in het natuurontwikkelingsgebied zal bij het traceren van de recreatieve ontsluiting uitgegaan worden van het zoneringsprincipe om verstoring zoveel mogelijk te beperken.

In de *Autonome ontwikkeling* zal de leefbaarheid op termijn, na realisering van het natuurontwikkelingsgebied in geringe mate toenemen. Van recreatief medegebruik in het landbouwgebied zal beperkt sprake zijn en in het natuurontwikkelingsgebied zich vooral langs de randen ontwikkelen. De Dannemeer- en Slochtermeenteweg zullen gehandhaafd blijven en hooguit een functiewijziging ondergaan.

4.2.5 Milieu

Bij de maatregelen die worden getroffen voor de waterbeheersing voorziet het *Randvoorwaardenalternatief* erin om de niet-gerioleerde percelen in het gebied aan te sluiten op rio-leringen of om andere voorzieningen daarvoor aan te brengen.

Dat gebeurt ook in het *Meest milieuvriendelijk alternatief*. Maar in dit alternatief wordt bovendien op de hogere gronden in het natuurontwikkelingsgebied de bouwvoor die plaatselijk nutriëntrijk is, afgegraven. Zo kan daar een uitgangssituatie worden gerealiseerd voor ontwikkeling van vegetaties die aan schrale omstandigheden zijn gebonden.

In de *Autonome ontwikkeling* zullen niet-gerioleerde percelen waarschijnlijk niet worden gesaneerd en zal in het natuurontwikkelingsgebied in veel geringere mate sprake zijn van afgraving van gronden.

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten van de inrichtingsmaatregelen en de varianten die daarbinnen mogelijk zijn. In die opzet is het een belangrijk onderdeel van het MER, dat de milieu-effecten beschrijft.

Gerelateerd aan de inrichtingsopgave is milieu daarbij zo geïnterpreteerd, dat behalve aan gevolgen voor het abiotisch milieu (lucht, water, bodem) en biotisch milieu (flora en fauna) ook aandacht wordt besteed aan gevolgen voor landschap en cultuurhistorie.

De effectbeschrijving dient vooral om na te gaan of de alternatieven en varianten beantwoorden aan de gestelde doelen. In hoofdzaak gaat de beschrijving in op de effecten die voor de besluitvorming relevant zijn. Soms doen zich onbedoelde effecten voor. Dan zijn ook die aangegeven.

5.1 Inleiding

De effecten zijn waar mogelijk gekwantificeerd en anders kwalitatief beoordeeld. Bij de kwalitatieve beoordeling is van de volgende beoordelingsschaal uitgegaan:

+++ =	zeer goed	- =	matig
++ =	goed	-- =	onvoldoende
+ =	redelijk	--- =	slecht

De kwantitatieve effecten zijn zoveel mogelijk gebaseerd op onderzoeksgegevens, die merendeels zijn vastgelegd in achtergronddocumenten. Waar onderzoeksgegevens ontbreken is effectbeschrijving gebaseerd op een deskundigenoordeel.

Bij de effectbeschrijving is gebruik gemaakt van de systematiek van BEL (Beslissingsondersteunend Evaluatiesysteem voor Landinrichtingsprojecten, Utrecht 1995).

Als peildatum voor de effectbeschrijving is uitgegaan van het moment waarop de plannen zijn uitgevoerd (ca. 2010).

De beschrijving van de effecten is beknopt gehouden; waar mogelijk worden de effecten op kaartbeelden weergegeven.

De gestelde doelen zijn aangegeven in de Projectnota/Startnotitie m.e.r. Midden-Groningen. De tabel hiernaast geeft de doelen en toetsingscriteria kort weer.

De volgende paragrafen geven per functie de effecten aan van de maatregelen die uit de randvoorwaarden voortvloeien en van de varianten (Bijlage 4) die daarop in sommige gevallen mogelijk zijn.

Doelstellingen

Natuur

- Realisering natuurontwikkelingsgebied (Verwerving en eigen waterbeheer);
- Verhouding droog:vochtig:nat = 1:1:1;
- Realisatie natuurdoeltype Veenmoeras;
- Hydrologische buffering binnen natuurontwikkelingsgebied;
- ecologische dooradering van het overige landbouwgebied.

Landbouw

- Een goede inrichtingssituatie voor de landbouw door verbetering van verkaveling, ontsluiting en waterbeheersing.

Landschap en cultuurhistorie

- Contrast versterken tussen openheid van het lage middengebied en de beslotenheid van de dekzandrug;
- Aanbrengen beplantingselementen langs recreatieve verbindingssassen;
- Handhaven openheid natuurontwikkelingsgebied en uitgaan van archeologische waarden.

Recreatie en leefbaarheid

- Recreatief medegebruik natuurontwikkelingsgebied:
 - extensief max. 50%;
 - intensief max. 10-15%;
- Realiseren recreatieve steunpunten;
- Realiseren van recreatieve verbindingssassen tussen woonkernen en natuurontwikkelingsgebied.

Milieu

- Verbeteren van de milieukwaliteit van het landelijk gebied;
- Goede waterkwaliteit voor het natuurgebied en terugdringing van aanvoer gebiedsvreemdwater;
- Terugdringen van verdroging;
- Saneren milieuverontreinigende bronnen.

Toetsingscriteria

- Realiseringstermijn
- Oppervlakteverhouding droog:vochtig:nat
- Doelbereik veenmoeras
- Breedte bufferzone
- Lengte bermen en oevers met natuurvriendelijke inrichting

- % huiskavel, kavelaantal/bedrijf, afstandsverkortings
- Voorzieningen bedrijfsniveau

- Ruimtelijk karakter
- Cultuurhistorie
- Aardkundig gegevens

- Areaal natuurontwikkelingsgebied met recreatieve ontsluiting
- Recreatieve functie (leefbaarheid)

- Toe-/afname vermessing (N + P)
- Toe-/afname verspreiding (overige stoffen)
- Oppervlakte natuurontwikkelingsgebied met peilverhoging

5.2 Effecten op de natuur

Bij het beschrijven van de effecten voor natuur is aangesloten bij de maatregelen en is uitgegaan van het toetsen op hoofdzakelijk het voorzien in een goede uitgangssituatie voor het natuurdoeltype veenmoeras. Achtergrondinformatie over het ecologisch belang van het veenmoeras en het ecologisch functioneren voor verschillende soorten is beschreven in 'Natuurdoeltype Midden-Groningen' (IWACO/NBLF, 1995).

Realisering

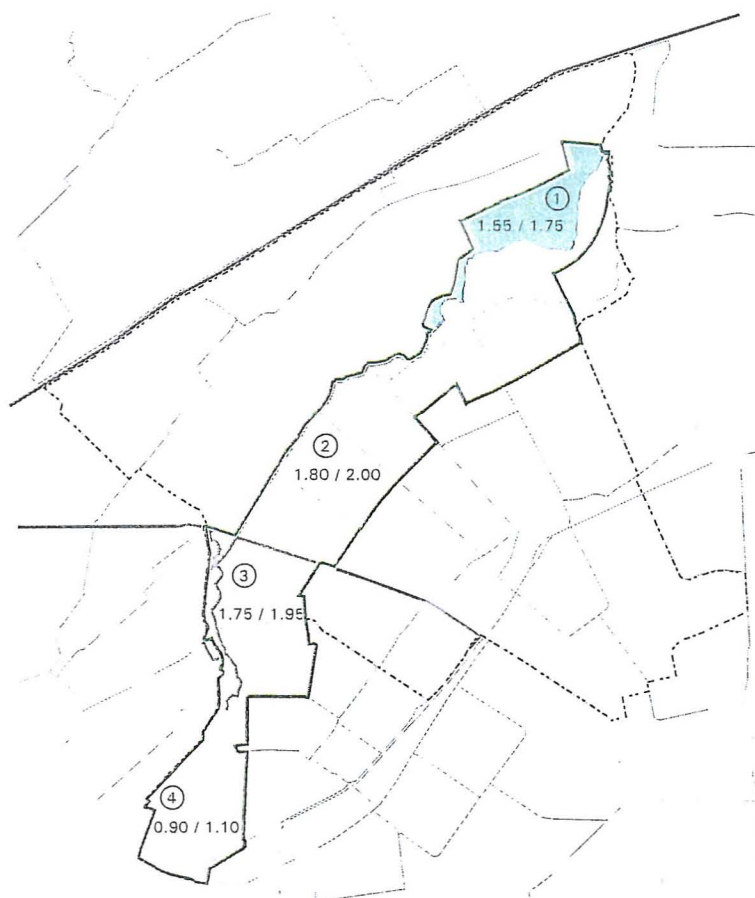
Met landinrichting kan naar verwachting het natuurontwikkelingsgebied binnen de planperiode (15 jaar) worden gerealiseerd. De mogelijkheden van grondverwerving lijken, gezien de trends, redelijk gunstig en de verwachting is dat binnen de looptijd van het project het benodigde areaal kan worden verworven.

Het natuurontwikkelingsgebied krijgt een eigen waterhuishouding. Na een jaar zullen de gewenste peilen zijn ingesteld. Op basis van hydrologisch onderzoek (Tauw, 1996; LBL 1996) blijkt dat de in Fig. 5.2.1 per deelgebied aangegeven peilen een goede uitgangssituatie bieden voor het veenmoeras. Dit is het beeld van de situatie op hoofdlijnen.

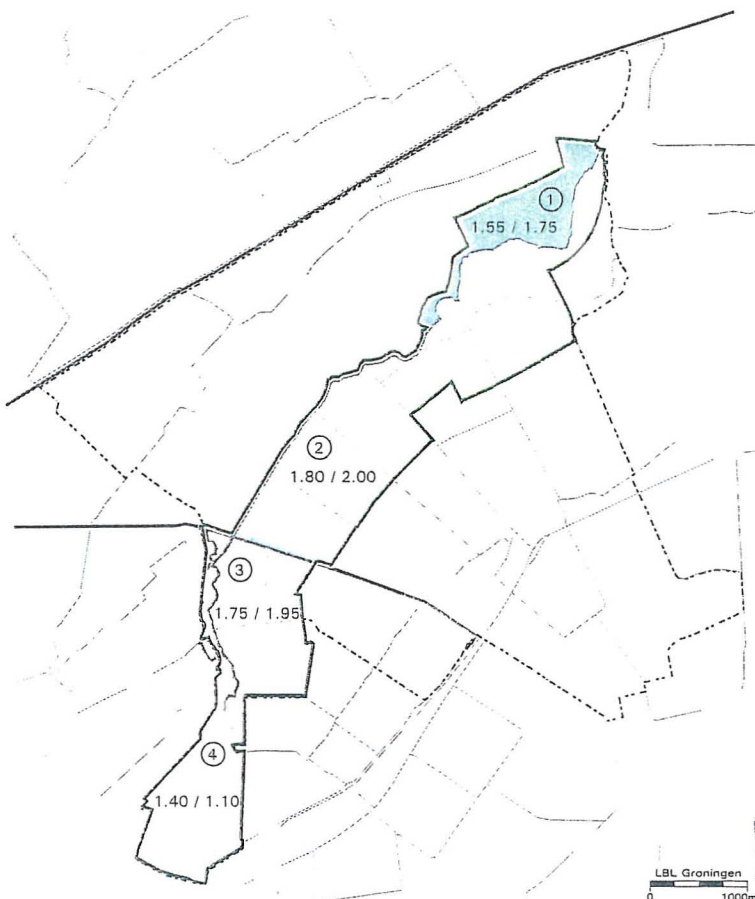
Op basis van de huidige informatie is het de verwachting dat in de *autonome ontwikkeling* de helft van het benodigde areaal binnen de beschouwde periode kan worden verworven. Het ruilinstrument kan niet benut worden en de functieverandering kan slechts in fasen worden gerealiseerd. In een optimistisch scenario zal het natuurontwikkelingsgebied over 30 jaar geheel zijn verworven.

Figuur 5.2.1: Oppervlaktewaterpeilen natuurontwikkelingsgebied

Plansituatie
Meest milieuvriendelijk alternatief

Plansituatie
Randvoorwaardenalternatief

- Grens Midden - Groningen
- Grens natuurontwikkelingsgebied
- ① Deelgebieden
- 1.55/1.35 Streefpeil/aanvoerpeil in m-N.A.P.